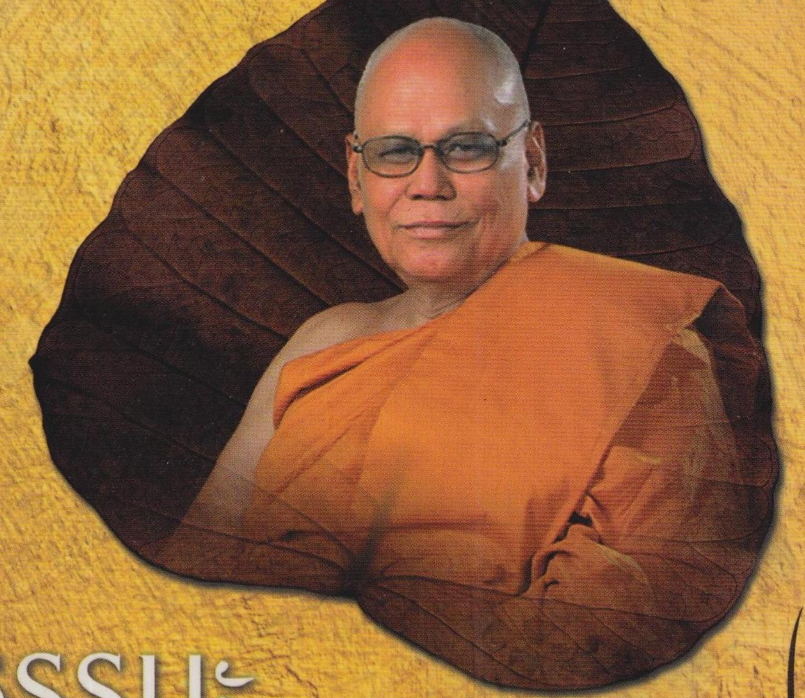

ธรรมะ จาก หลวงพ่อ

ปกิณกะธรรมของ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร)

เรียบเรียงโดย

พระครูวิศิษฏ์สรการ (พระครูไทย)

ธรรมะจากหลวงพ่อ

เรียบเรียงโดย พระครูวิศิษฏ์สรการ (พระครูไทย)

อนุโมทนาบุญ

ดร.ธานัท ธนนันทิธร

เจ้าภาพร่วมอุปถัมภ์การพิมพ์หนังสือ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

ธรรมะ

จาก

หลวงพ่อ

ธรรมะ จาก หลวงพ่อ

ISBN : 978-616-468-072-2

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๖ เมษายน ๒๕๖๑

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

พระครูวิศิษฏ์สรการ (พระครูไทย)

พร้อมด้วยคณะศิษยานุศิษย์

เครดิตภาพ : www.freepik.com, พิกิตติ์ ตรีเลิศศุภลักษณ์

ออกแบบ : ณัช เมธีนิธิกร, สุเทพ ไวยศรี

พิสูจน์อักษร : พันเอก เกรียงไกร เทพนิมิตร, สมบูรณ์ จารุณะ

เพลท / แยกสี : เค พี เอส พิพัฒนสแกน

พิมพ์ : อักขระการพิมพ์ นายสมชาย ยอดสิงห์ ผู้พิมพ์โฆษณา

akkharakanpim@gmail.com โทร. ๐๙๖ ๔๔๒ ๓๕๙๕

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสที่อาตมภาพ มีอายุครบ ๓๑ ปี ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๑ นี้ อาตมภาพจึงดำริให้มีการจัดงานวันกตัญญูขึ้น เพื่อเป็นอนุสสติระลึกถึงคุณูปการของผู้มีพระคุณที่ทำให้อาตมภาพดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ได้

ผู้มีอุปการคุณ สองท่านแรก คือคุณโยมพ่อผล ส่องแสง และโยมแม่ผึ้ง ส่องแสง ที่ให้กำเนิดชีวิตข้าพเจ้า

ผู้มีอุปการคุณ ท่านที่สาม คือ **เจ้าประคุณสมเด็จ-พระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร)** ที่มีพระคุณอันยิ่งใหญ่เปรียบประดุจบิดาที่ให้กำเนิดในทางพระธรรม ด้วยข้าพเจ้านั้น เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็ได้เข้ามาอาศัยใบบุญของท่านศึกษาเล่าเรียนทั้งภาคพระปริยัติธรรม และภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ในสำนักของท่าน จนเมื่อได้อุปสมบทแล้ว เจ้าประคุณฯ ได้ประทานความเมตตาและความไว้วางใจให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาศรับใช้งานพระศาสนา ได้มีโอกาสในการปฏิบัติศาสนานุกิจชดใช้หนี้บุญคุณพระศาสนา

ผู้มีอุปการคุณ ท่านต่อมา คือ **พระเดชพระคุณพระราชรัตนมุนี (บุญเทียม ญาณินฺโท)** หรือหลวงอาของข้าพเจ้า ที่เมตตาให้คำสั่งสอนเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและวางตัวของข้าพเจ้าเสมอมา โดยเน้นให้ ยึดหลักกตัญญุตา เป็นสำคัญ สมดังพุทธพจน์ว่า **ภูมิ เว สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา** ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคนดี

เนื่องจากคนเราบางครั้งเมื่อทำงานมีภาระหน้าที่ ย่อมเกี่ยวข้องด้วยคนหมู่มาก อาจไปกระทบกระทั่ง หรือ ทำให้ผู้หนึ่งผู้ใด เข้าใจผิดได้ หรือผู้ที่ไม่ได้มีความใกล้ชิดวิสาสะ ไม่เข้าใจในตัวเรา เมื่อฟังคำบอกเล่าของผู้ที่ไม่ชอบเรา ตามหลักโลกธรรม ๘ ย่อมอาจส่งผลร้ายต่อเราได้ แม้ว่าเราจะทำการใด ๆ โดยสุจริตก็ตาม

แต่ผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีปัญญา จักพิจารณาเราโดยความเป็นธรรม และสิ่งที่จักประจักษ์ชัดแจ้ง ถึงความเป็นคนดีของเรานั้นคือความกตัญญูนั่นเอง เพราะพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า พื้นฐานของคนดีคือความเป็นผู้มีความกตัญญู แม้แต่เทพยดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังมีกฎว่าต้องดูแลและคุ้มครองผู้มีความกตัญญู หาไม่แล้วต้องออกจากเทวสมาคม อยู่ร่วมกับเทพยดาองค์อื่นไม่ได้

ปรารภเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสอันเป็นศุภมงคลในชีวิตของข้าพเจ้าในวันนี้ แสดงความกตัญญูกตเวทิตา โดยจัดพิมพ์หนังสือ **"ธรรมะจากหลวงพ่อ"** ซึ่งเป็นหนังสือ รวบรวมคติธรรม บทธรรมของเจ้าประคุณสมเด็จ ฯ เพื่อแจกเป็นธรรมทาน สร้างบารมีธรรมตอบแทนผู้มีอุปการคุณ และขออนุโมทนาบุญมายังสาธุชน ผู้มีจิตศรัทธา และคณะศิษยานุศิษย์ ที่ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพในการจัดพิมพ์หนังสือ และร่วมเป็นเจ้าภาพในรายการอื่น ๆ มา ณ ที่นี้

ขออนุโมทนาบุญ

พระครูวิศิษฏ์สรการ

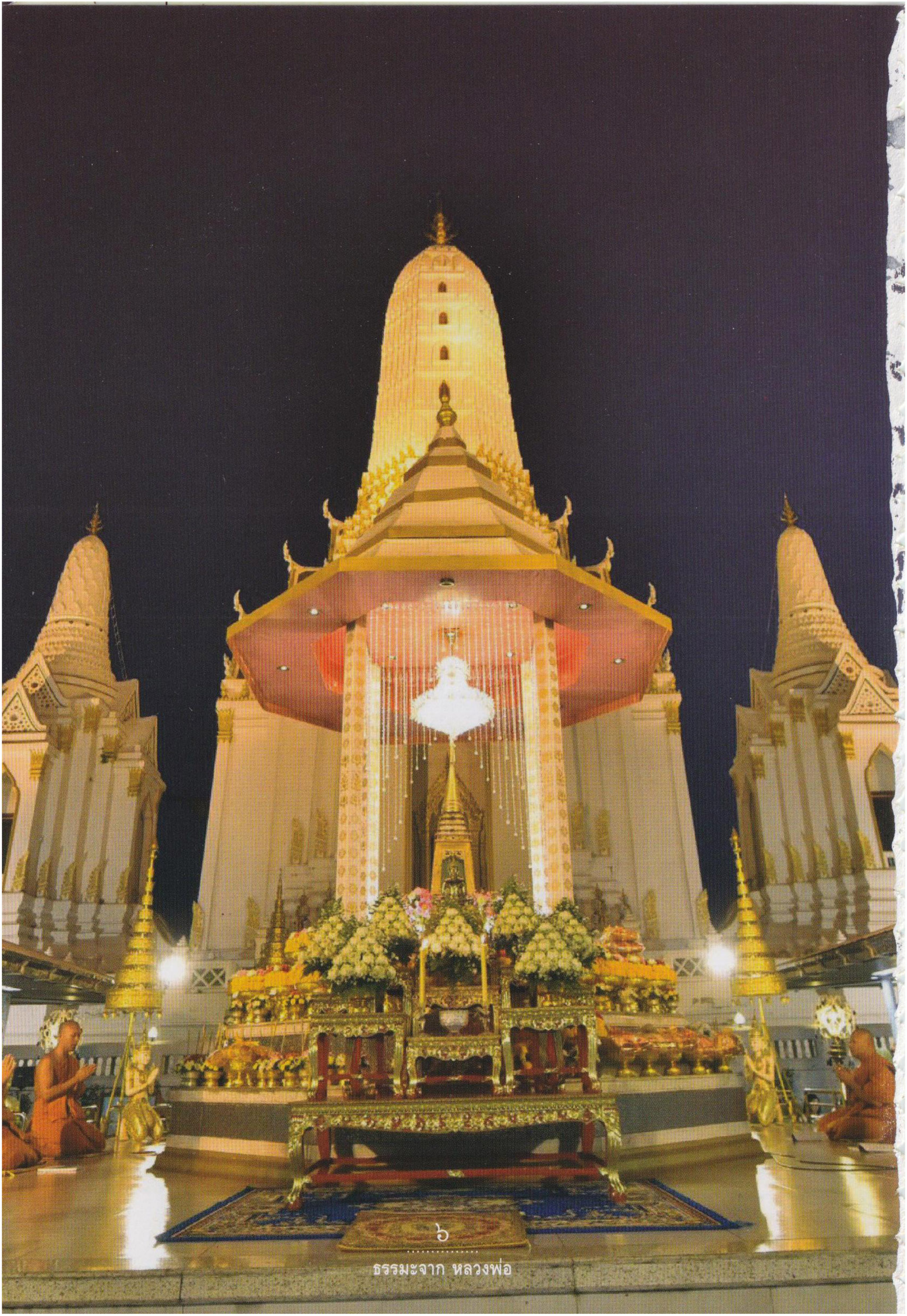
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

อนุโมทนาบุญ

คุณณัฏฐชัย ศรีรุ่งสุขพินิจ

เจ้าภาพร่วมอุปถัมภ์การพิมพ์หนังสือ ๕๐,๐๐๐ บาท

เตโชพเลน มหตา รตนตฺตยสฺส
โลกตฺตยํ สมาธิ คจฺฉติ เยน โมกฺขํ
รกฺขา น จตฺถิ จ สมา รตนตฺตยสฺส
ตสฺมา สทา ภชต ตํ รตนตฺตยํ โภ.

เชิญท่านผู้เจริญ จงซ่องเสพ พระรัตนตรัยเป็นนิตย์เถิด เพราะความคุ้มครอง เช่นกับพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นเหตุให้โลกสามบรรลุแดนเกษม ด้วยเดชานุภาพอันยิ่งใหญ่แห่งพระรัตนตรัย ไม่มีแล้ว.

(เตลกฏาหคาถา ๓)

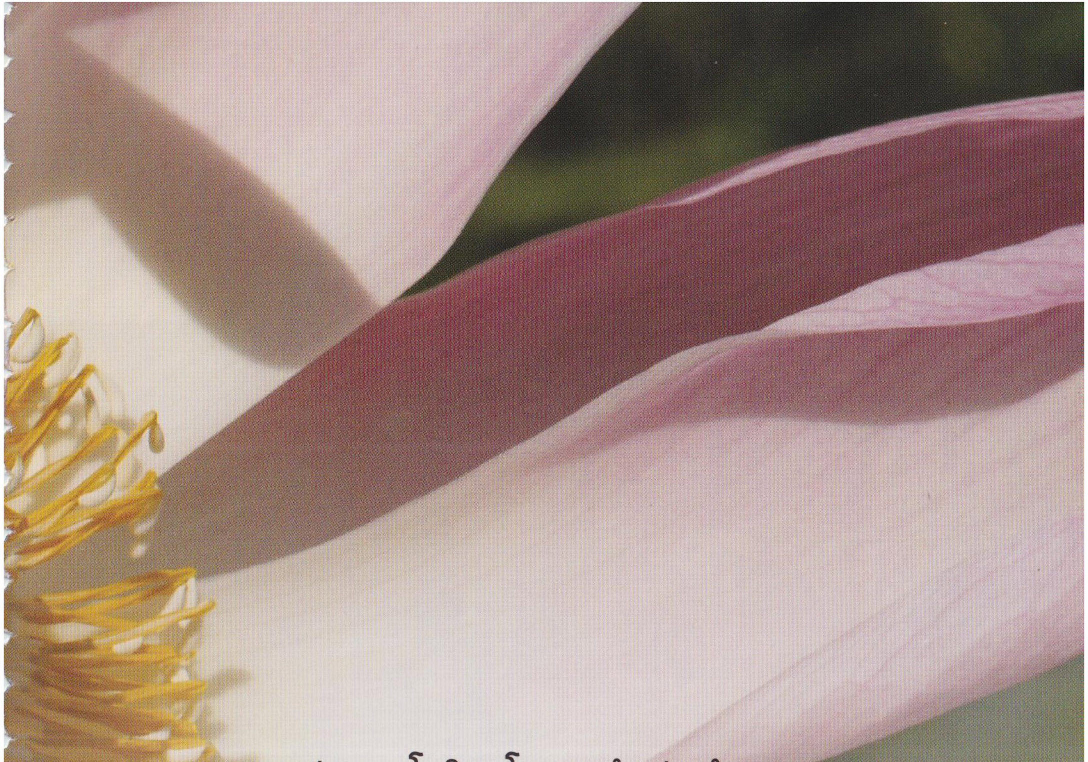

ธมฺโม ติโลกสรโณ ปรโมรสานํ
ธมฺโม มหคฺฆรตโน รตเนสุ โลเก
ธมฺโม หเว ติภเว ทุกฺขวินาสเหตุ
ธมฺมํ สมาจารถ ชาคริกานุยุตฺตา.

พระธรรมเป็นสรณะในโลก ยอดเยี่ยมกว่ารสทั้งหลาย
พระธรรมเป็นรัตนะทรงค่ากว่ารัตนในโลก
พระธรรมแล เป็นเหตุแห่งการกำจัดทุกข์ในภพสาม
ท่านทั้งหลาย จงประกอบความเพียรของผู้ตื่น
ประพฤติธรรมเถิด.

(เตลกฏาหคาถา ๘)

ปหาย โสธิคตโมกฺขสุขํ ปเรสํ

อตฺถาย สญฺจริ ภเวสุ มหพฺภเยสุ

เอวํ สทา ปรหิตํ ปุรโต กริตฺวา

ธมฺโม มยานุจริโต ชคตตฺถเมว

พระโพธิสัตว์นั้นได้ ทรงสละสุขที่มาถึง ท่องเที่ยวไปในภพทั้งหลาย อันน่ากลัวยิ่ง เพื่อประโยชน์แก่ชนเหล่าอื่น โดยทำนองเดียวกัน เราก็พึงมุ่งบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ประพฤติธรรม เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกอย่างแท้จริง

(เตลกฏาหคาถา ๗)

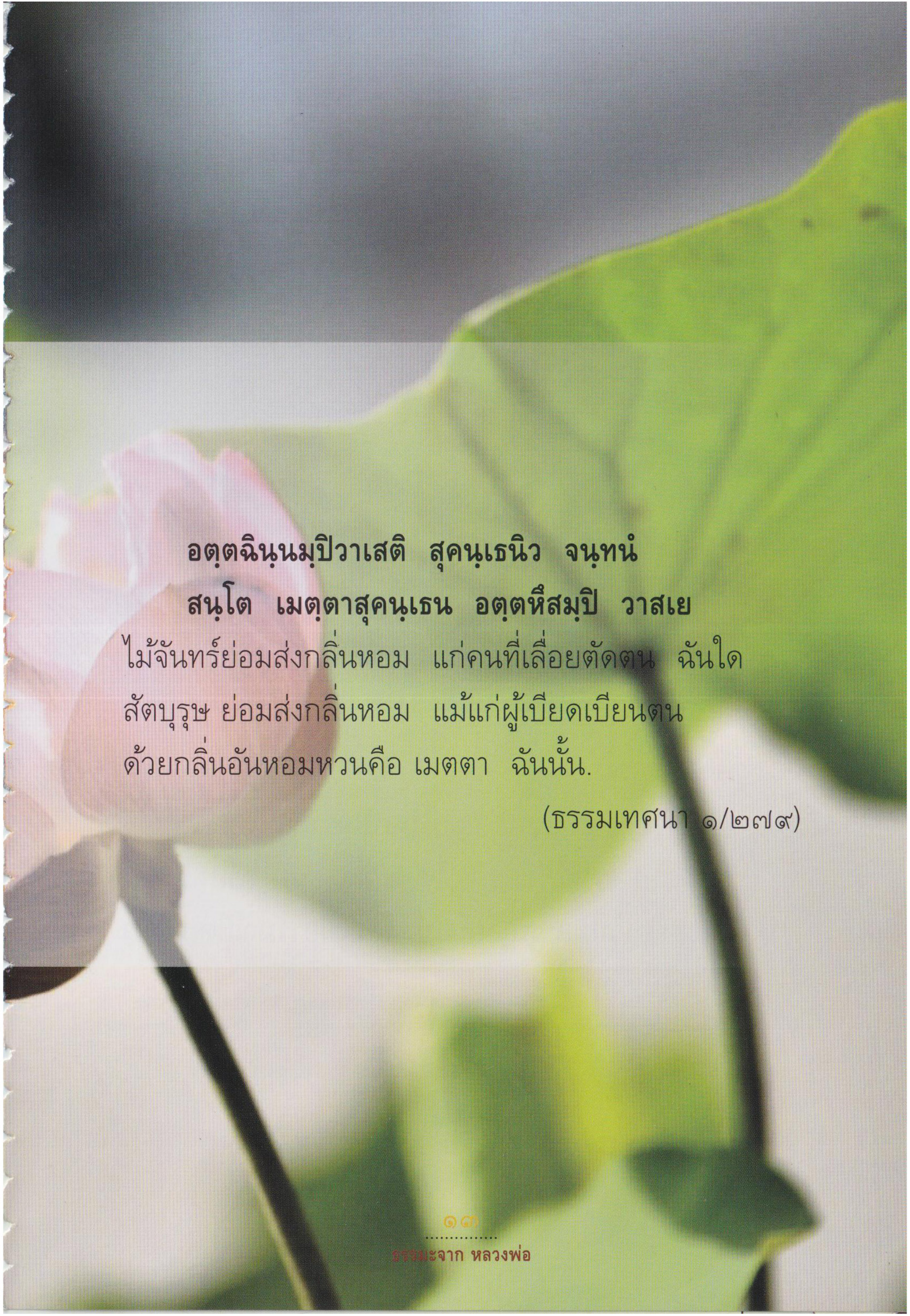

กามนฺธา ชาลสญฺฉนฺเต ตณฺหา ฉทนฉาทิตา
ปมตฺตา พนฺธนาพทฺธา มจฺฉาว กุมินามุเข
ชรามรณมรนฺวนฺติ วจฺโฉ ขีรปโกว มาตรํ.

เหล่าสัตว์ผู้มืดมนเพราะกาม ถูกตาข่ายตัณหาปกคลุมไว้ ถูกเครื่องมุง คือ ตัณหาปกปิดไว้ เป็นผู้ประมาท ถูกเครื่องผูก (กามคุณ) ผูกไว้ ย่อมไปสู่ชรา และมรณะ เหมือนปลาที่ปากไซเหมือนลูกโค ที่ยังดื่มนม เดินตามแม่โค ฉะนั้น.

(ขุ.อุ. ๒๕/๖๔/๒๐๖)

อตฺตฉินฺนมฺปิวาเสติ สุคนฺเธนิว จนฺทนํ

สนฺโต เมตฺตาสุคนฺเธน อตฺตหึสมฺปิ วาสเย

ไม้จันทร์ย่อมส่งกลิ่นหอม แก่คนที่เลื่อยตัดตน ฉันใด
สัตบุรุษ ย่อมส่งกลิ่นหอม แม้แก่ผู้เบียดเบียนตน
ด้วยกลิ่นอันหอมหวนคือ เมตตา ฉันนั้น.

(ธรรมเทศนา ๑/๒๗๙)

*มีการกล่าวถึงคำว่า อายตนนิพพาน ข้าพเจ้าได้พบวลีนี้ ในบาลีอุทาน และอรรถกถาอุทาน ที่อธิบายพระพุทธวจนะจากบาลี อุทานนั้น จึงขอนำทั้งบาลีอุทาน และบาลีอรรถกถาอุทานมาเพื่อผู้ไม่รู้ได้พิจารณา

บาลีอุทาน :-

ตตราปาหํ ภิกฺขเว เนว อาคตึ วทามิ น คตึ น ฐิตึ น จุตึ น อุปปตฺตึ อปฺปติฏฺฐํ อปฺปวตฺตํ อนารมฺมณเมเวตํ เอเสวนฺโต ทุกฺขสฺสาติ.

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า :-

ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เรียกในอายตนะ แม้นั้นว่า มีการมา การจากไป การดำรงอยู่การจุติ การอุบัติ อายตนะนั้นไม่มีที่ตั้งอาศัย ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีอารมณ์ยึดเหนี่ยว นี้แลคือที่สุดแห่งทุกข์

บาลีอรรถกถา :-

เอวํ ตสฺมิมฺปิ อายตเน นิพฺพาเน กุโตจิ อาคตึ อาคมนํ เนว วทามิ อาคนฺตพฺพฏฺฐานตาย อภาวโต.

เราไม่กล่าวว่า การมา คืออาคมนะจากที่ไหนๆ ในอายตนะ คือ นิพพานแม้นั้น เพราะความที่ที่จะพึงมาถึงไม่มี (ในอายตนะ คือนิพพานนั้น)

คำว่า อายตนะ ท่านไขว่า นิพพาน ฉะนั้น อายตนะ จึงหมายถึงนิพพานเท่านั้น เป็นคำไวพจน์กันและกัน อธิบายว่า สภาพ ที่ไม่มีการมา การไป การอยู่ การจุติ การอุบัติ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่มีอารมณ์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว นี่แหละ คือที่สุดทุกข์ละ ถ้าได้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้สักญาณที่ ๔ ปัญหาข้อนี้ จะหายไป เพราะพระพุทธพจน์นั้น งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง เบื้องปลาย บริสุทธิ์ บริบูรณ์ พร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะ เพราะอายตนะ คือ นิพพาน คือ อายตนะ ด้วยประการฉะนี้

กิริยาการให้ทานของสัตบุรุษ ๕ ประการ

๑. ให้ทานด้วยความเคารพ

๒. ให้ทานด้วยอาการนอบน้อม

๓. ให้ทานด้วยมือของตนเอง

๔. ให้ทานที่มิใช่ของเป็นเดน

๕. ให้ทานเพราะมีความเชื่อกรรมและผลของกรรม

(สัปปุริสทาน อํ.๒/๑๕๒)

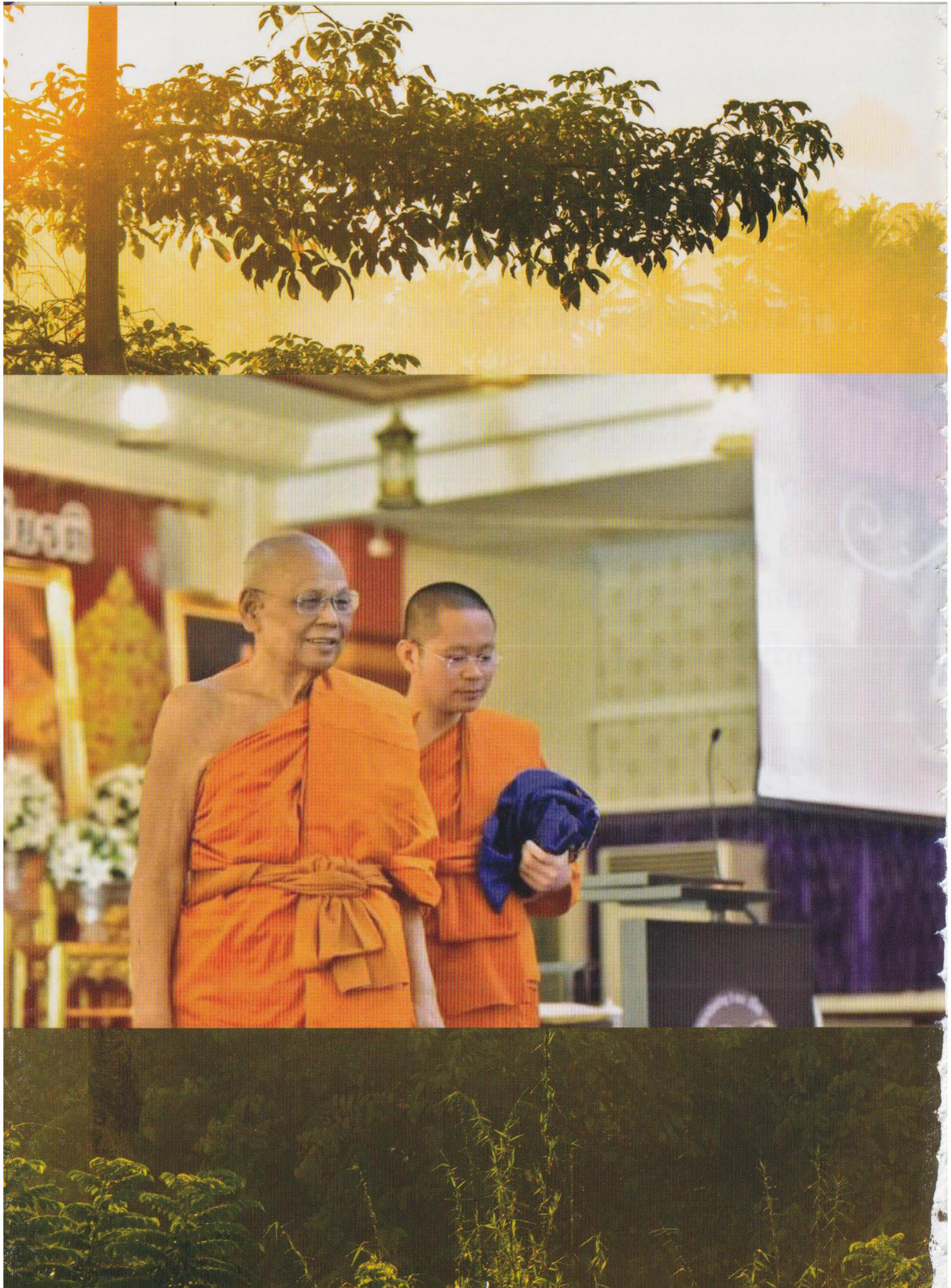
ร่างกายเหมือนศาลาพักริมทาง

เสยฺยาถาปิ ภิกฺขเว อาคนฺตุกาคารํ ฯลฯ

“ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือน มีเรือนพักคนเดินทาง คนทั้งหลายที่เดินทางมาจากทิศตะวันออกบ้าง จากทิศตะวันตกบ้าง จากทิศเหนือบ้าง จากทิศใต้บ้าง พากันเข้ามาพักในเรือนพักคนเดิน ทางนั้น คือ กษัตริย์บ้าง พราหมณ์บ้าง แพทย์บ้าง ศูทร์บ้าง แม้ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย เวทนาที่เกิดในกายนี้ก็มีมาก ฉันนั้น มีสุข-เวทนาบ้าง ทุกข์เวทนาบ้าง มิใช่สุขมิใช่ทุกข์บ้าง สุขอิงอามิสบ้าง ทุกข์อิงอามิสบ้าง อทุกขมสุขอิงอามิสบ้าง สุขไม่อิงอามิสบ้าง ทุกข์ไม่อิงอามิสบ้าง อทุกขมสุขไม่อิงอามิสบ้าง”

สมัยโบราณ จะมีท่านผู้ใจบุญ สร้างศาลาพักร้อนไว้ริมทาง พร้อมทั้งตั้งโอ่งน้ำไว้ เพื่อให้คนเดินทางได้ดื่มน้ำ เมื่อหายร้อน หายเหนื่อยแล้ว จึงเดินทางต่อไป พระพุทธองค์ จึงนำมาเป็นอุปมา เปรียบร่างกายของคนเรานี้

วนํ = ป่า = กามคุณ ๕

วนตํ หมู่ไม้ที่เกิดในป่า = ตัณหา

วนํ เป็นปทัฏฐานของวนตํ

การถือเอารูปร่างว่า หญิงชาย ชื่อว่า ป่า การแยกถือเอาอวัยวะน้อยใหญ่ ตาสวย หูสวย จมูกสวย ชื่อว่า หมู่ไม้ในป่า

เป็นคำอธิบาย พระพุทธพจน์ในพระคาถาธรรมบทว่า "ภิกษุ ทั้งหลาย เธอทั้งหลาย เข้าป่าแต่อย่าตัดต้นไม้"

ที่จองจำของเหล่าสัตว์ (รวมมนุษย์ด้วย)

โจโร ยถา สนฺธิมุเข คหิโต
สกมฺมุนา หญฺญติ พชฺฌเตจ
เอวํ อยํ เปจฺจ ปชา ปรตฺถ
สกมฺมุนา หญฺญติ พชฺฌเตจ.

โจรที่ถูกจับได้ที่ทางเข้าหมู่บ้าน
ย่อมถูกฆ่าหรือจองจำด้วยกรรมของตน ฉันใด
เหล่าสัตว์สิ้นชีพแล้ว ย่อมถูกฆ่าหรือจองจำ
ในปรโลกด้วยกรรมของตน ฉันนั้น

(ขุ.เถร.๒๖)

ทุกฺขํ อนิจฺจมสุภํ วา อตฺตภาวํ
มา สํกิเลสย น วิชฺชติ ชาตุ นิจฺโจ
อมฺโภ น วิชฺชติ หิ อปฺปมปีห สารํ
สารํ สมาจรถ ธมฺมมลํ ปมาทํ

ท่านผู้เจริญ ท่านอย่าทำสรีระที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์
และไม่งามให้เศร้าหมองด้วยกามวิตกเป็นต้นเลย
สิ่งคงที่ถาวรมีแก่นสาร แม้เล็กน้อยนิดในสรีระ
นี้ก็หามีไม่ เชิญท่านทั้งหลายประพฤติธรรม
อันเป็นแก่นสารเถิด ไม่ควรประมาทอยู่เลย

(เตลกฏาหคาถา ๕๕)

กามา หิ จิตฺรา มธุรา มโนรมา
วิรูปรูเปน มเถนฺติ จิตฺตํ
ตสฺมา อหํ ปพฺพชิโตมฺหิ ราช
อปณฺณกํ สามญฺญเมว เสยฺโย.

กามคุณทั้งหลายงดงามวิจิตร มีรสหวาน น่ารื่นรมย์
ย่อมย่ำยีจิตของมวลสัตว์ ด้วยอาการแปรปรวน
ดูกรมหาบพิตร เพาะฉะนั้น อาตมา จึงบวช
ความเป็นสมณะดีงาม เป็นของประเสริฐ

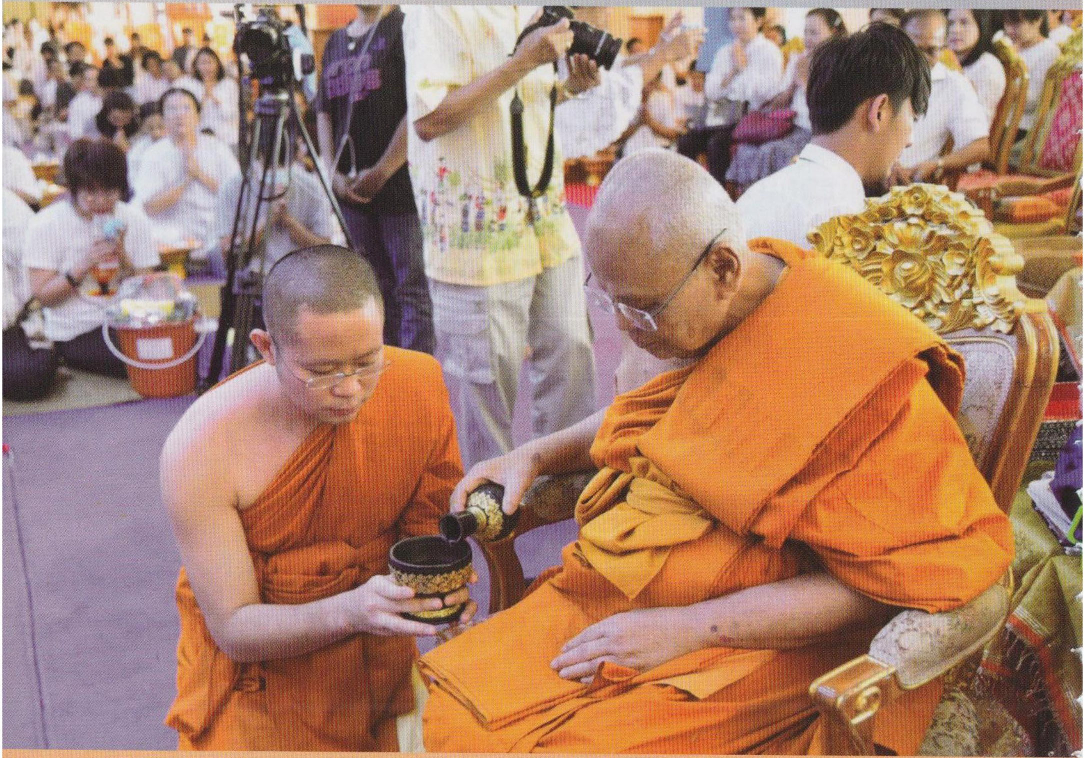

สเจ ภายถ ทุกฺขสฺส   สเจ โว ทุกฺขมปฺปิยํ
มาวกตฺถ ปาปกํ กมฺมํ   อาวิ วา ยทิ วา รโห

ถ้าพวกเธอกลัวทุกข์ ถ้าทุกข์ไม่เป็นที่ชอบใจของพวกเธอ ก็จงอย่าทำกรรมชั่วทั้งในที่ลับหรือที่แจ้ง

สเจ จ ปาปกํ กมฺมํ   กริสฺสถ กโรถ วา
น โว ทุกฺขา ปมุตฺยติ   อุเปจฺจาปิ ปลายตํ

ถ้าพวกเธอ ยังขืนทำหรือจักทำ กรรมชั่ว แม้จะแผลงฤทธิ์เหาะหนีไป ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ได้ (ทุกข์ในอบายภูมิ)

อุปการีสุ โย สาธุ สาธุตฺเต ตสฺส โก คุโณ
อุปการีสุ โย สาธุ โส สาธุ สพฺภิ อุจฺจเต

บุคคลใดทำดีตอบแก่ผู้มีอุปการะ ความดีของเขามิใช่สิ่งประเสริฐสุด แต่ความดีที่กระทำในผู้ที่ไม่เคยมีอุปการะ สัตบุรุษ-ทั้งหลายย่อมสรรเสริญ.

(ปัญจตันตระ)

คาถากันพิษงู

"อุปริ ครุโฬ เหฏฺฐา นาโคติ

มนฺตํ ปริวตฺตสฺส.

สจฺจํ ปุนปิ สจฺจนฺติ ภุชมุกฺขิปฺป วุจฺจเต
สกตฺโต นตฺถิ นตฺเถว ปรสฺสตฺถมกุพฺพโต

บุคคลสามารถชูแขนขึ้นกล่าวว่า เป็นความจริงแน่นอน
ประโยชน์ตน ย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่ทำประโยชน์
เพื่อบุคคลอื่น โดยแท้

(สารัตถวิลาสินี ๑๐)

องค์ธรรมอันเป็นเหตุให้บรรลุโสดาบัน ๔ อย่าง

๑. สัปปุริสูปสังเสวะ คบสัตบุรุษ

๒. สัทธรรมัสสวนะ ฟังคำสอนของสัตบุรุษ

๓. โยนิโสมนสิการ พิจารณาโดยอุบายแยบคาย

๔. ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

(ปฏิบัติธรรม คือ สมถะและวิปัสสนา สมควรแก่ธรรม คือโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ)

การเปลี่ยนองค์ธรรม จะมีได้เฉพาะสังขารุเปกขาญาณเท่านั้น โยคีผู้เจริญวิปัสสนา จึงสามารถกำหนดความต่างกันระหว่างโพชฌงค์ ๗ มรรค ๘ และองค์ญาณ

(อภิ.อฏ. ๑/๒๗๐)

การที่วิปัสสนาญาณที่หยั่งลงได้สะดวก ในสังขารที่โยคีกำหนดอยู่ด้วยอำนาจ สมาธินทรีย์ ชื่อว่า ความแก่กล้า

ความไม่ทื่อ คือ คม เพราะแม้หยั่งลงแล้วก็ไม่ล่วงเลยอำนาจของสตินทรีย์ไปได้ ชื่อว่า ความคมชัด (ลึก)

(สารัตถ. ๑/๔๓๙)

* เมื่อใดแมลงวันเที่ยวไปเป็นฝูงๆ ดื่มเหล้าหมดหม้อ เมาแล้ว พากันเข้าไปอยู่ใน ถ่าน เพลิงกันหมด เมื่อนั้นเราทั้งสองพึงอยู่ร่วมกัน

* เมื่อใดเท้ายุงทั้งหลาย จะพึงเป็นป้อมมั่นคงดี ไม่หวั่นไหว สามารถทนบุรุษ ผู้ขึ้นรบได้ตั้งร้อย เมื่อนั้นเราทั้งสองพึงอยู่ร่วมกันได้

* เมื่อใดหนูทั้งหลาย จะพึงใต่ขึ้นไปกัดพระจันทร์ และขับไล่ พระราหูให้หนีไป เมื่อนั้นเราทั้งสองพึงอยู่ร่วมกันได้แน่

* เมื่อใดเด็กทั้งหลาย พึงฉุดเรือใหญ่อันประกอบด้วยเครื่องยนต์ และใบพัดกำลัง แล่นไปในทะเลให้หยุดได้ได้ เมื่อนั้นเราทั้งสอง พึงอยู่ร่วมกันได้แน่

ปัญหา ถามว่า

ญัตติ ก็มิได้ตั้ง

กรรมวาจา ก็มิได้สวด

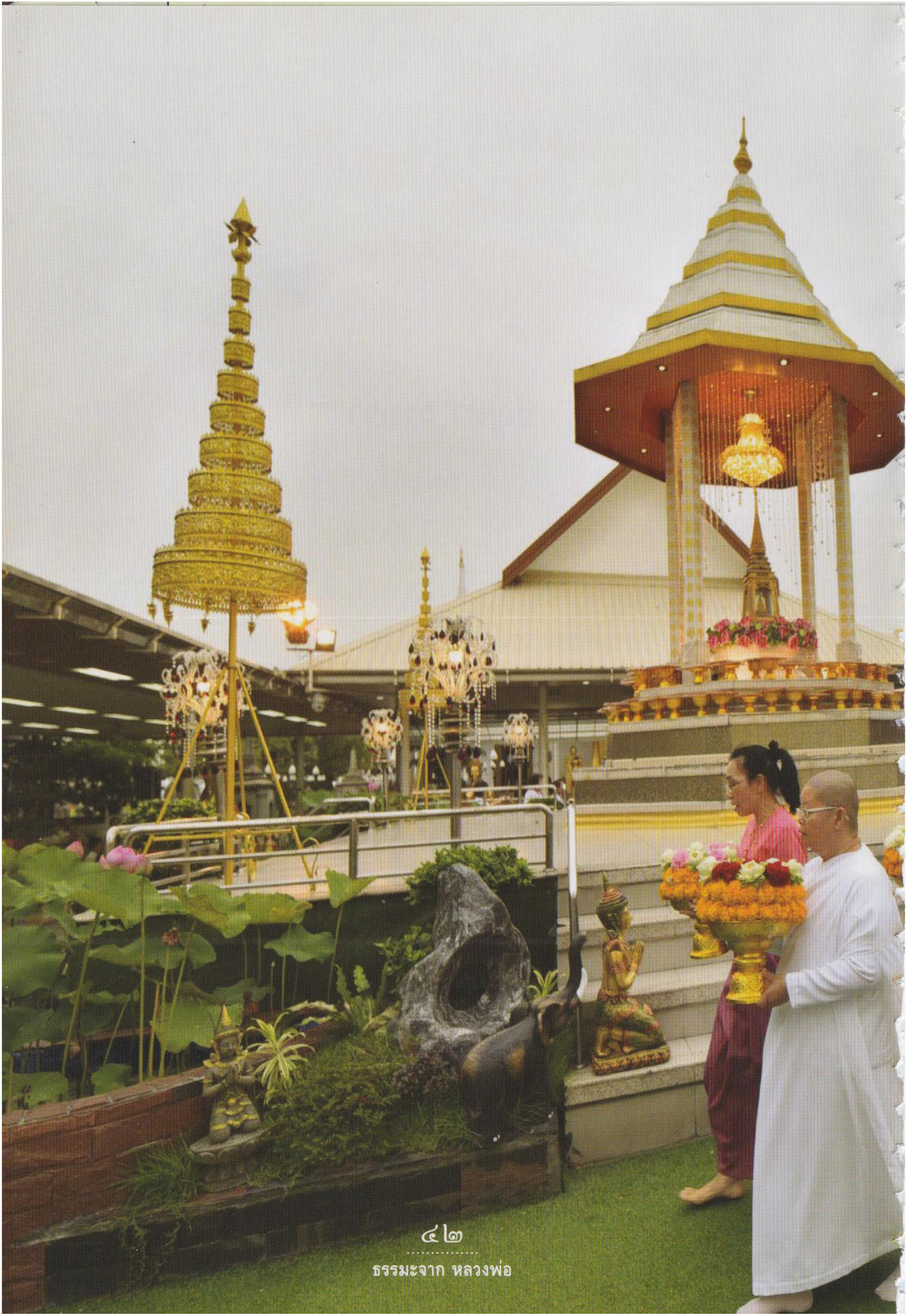
พระชินเจ้าก็มิได้ประทาน เอหิ ภิกฺขุ อุปสมปทาให้

ไตรสรณคมน์ ก็ไม่ได้รับ

แต่อุปสมบทกรรม ของเธอไม่เสีย

ปัญหานี้ คนฉลาดคิดกันนัก

คำตอบ พระนางปชาบดีโคตมี บวชเป็นภิกษุณี ด้วยรับครุธรรม ๘ ประการ

คุณของพระพุทธเจ้า ๔ ประการ ที่ใครๆ ไม่อาจขัดขวาง ได้ คือ

๑. ลาภ = ปัจจัย ๔ ที่ทายกจัดเตรียมถวายเจาะจงพระพุทธเจ้า

๒. รัศมีที่แผ่ไปประมาณ ๑ วา ทั่วพระสรีระ

๓. พระญาณที่ทรงรู้ทุกอย่าง

๔. พระชนมชีพของพระองค์

ฆราวาสผู้ครองธรรม

วาจํ มนญฺจ ปณิธาย สมฺมา
กาเยน ปาปานิ อกุพฺพมาโน
พหุนฺนปานํ ฆรมาวสนฺโต
สทฺโธ มุทู สํวิภาคี วทญฺญู
เอเตสุ ธมฺเมสุ ฐิโต จตูสุ
ธมฺเม ฐิโต ปรโลกํ น ภาเย.

บุคคลตั้งวาจาและใจไว้โดยชอบ ไม่ทำการทุจริต
อยู่ครองเรือน มีข้าวน้ำมาก มีศรัทธา อ่อนโยน
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้เจรจาปราศรัย
ดำรงอยู่ในธรรม ๔ ประการ
ผู้นั้น ชื่อว่าดำรงอยู่ในธรรม ย่อมไม่กลัวปรโลก.

(สํ.๑/๔๐)

ผู้สร้างถนน

นิรนฺตรํ อกุฏิลํ อุชุ วิปุลตฺถตํ
มาเปสิ โส มหาวีถึ สติปฏฺฐานวรุตฺตมํ

พระสุมนพุทธเจ้า พระองค์นั้น ทรงสร้างถนนใหญ่ คือสติปัฏฐานอันประเสริฐไม่มีสิ่งกีดขวาง ตรงทั้งใหญ่และกว้าง

อุชุโก นาม โส มคฺโค
อภยา นาม สา ทิสา
รโถ อกุชโน นาม
ธมฺมจกฺเกหิ สํยุโต.

ทางนั้น ชื่อว่า ทางตรงทิศนั้น ชื่อว่า ไม่มีภัย
รถ ชื่อว่า ไม่มีเสียงดังประกอบด้วยล้อ คือ ธรรม.

(สํ.๑ /๓๐)

อุปมาธรรม

ปาทสญฺญมเนมิโย หตฺถสญฺญมปกฺขโร

กุจฺฉิสญฺญมนพฺภนโต วาจาสญฺญมฤูชโน

ขอมหาบพิตร จงสำคัญพระวรกายของพระองค์ว่าเป็นดังรถ มีใจเป็นนายสารถี กระปรี้กระเปร่า มีอวิหิงสา เป็นเพลา มีปริจจาคะเป็นหลังคา มีการสำรวมเท้าเป็นกง มีการสำรวมมือเป็นดุม มีการสำรวมท้องเป็นน้ำมันหยอด มีการสำรวมวาจาเป็นความเงียบสงบ

(ชา.๒/๒๗๔)

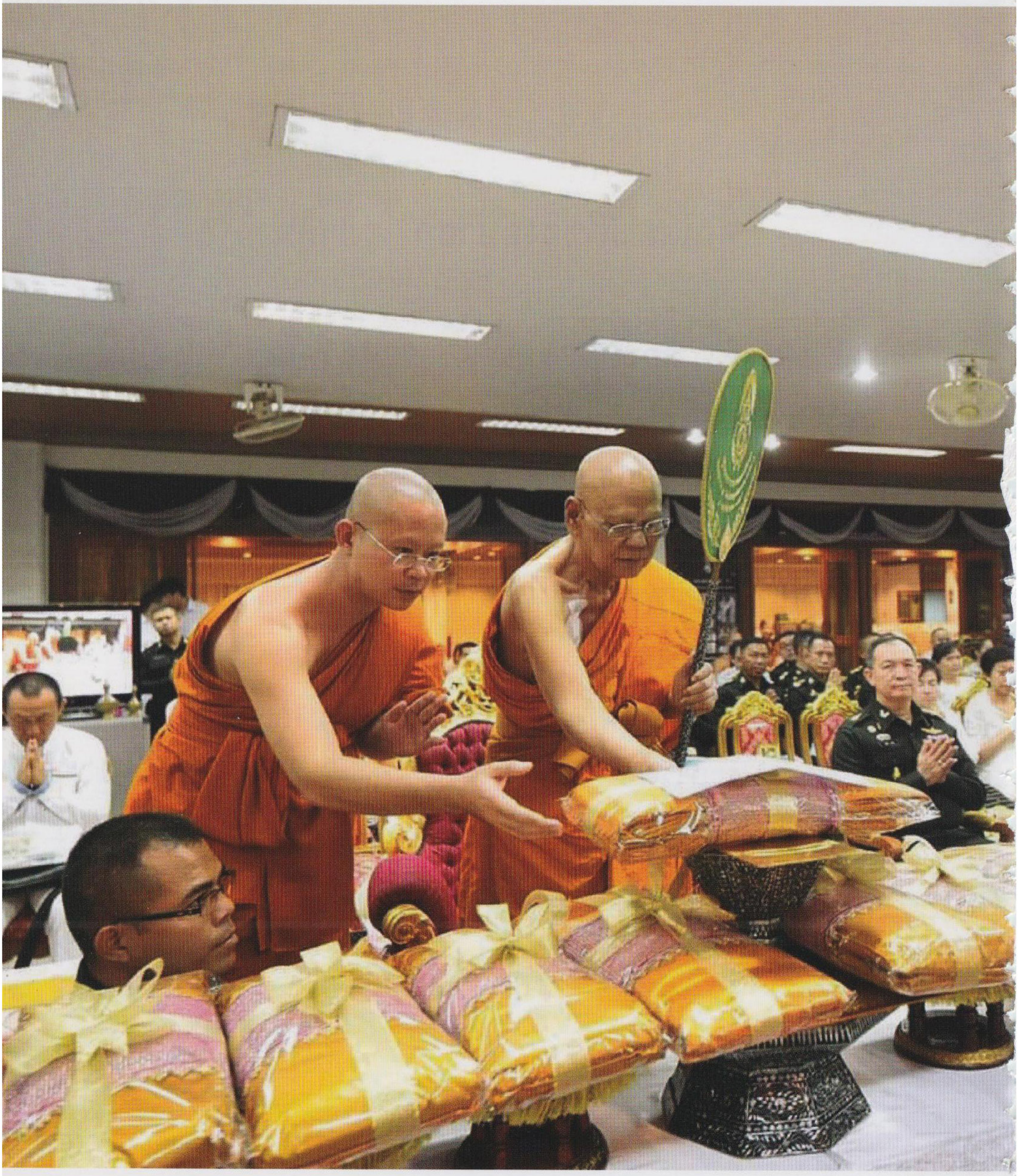

คุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกา

ปญฺจหิ ภิกฺขเว ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต อุปาสโก อุปาสกรตนญฺจ โหติ อุปาสกปทุมญฺจ อุปาสกปุณฺฑรีกญฺจ กตเมหิ ปญฺจหิ สทฺโธ โหติ สีลวา โหติ อโกตูหลมงฺคลิโก โหติ กมฺมํ ปจฺเจติ โน มงฺคลํ น อิโต พหิทฺธา ทกฺขิเณยฺยํ คเวสติ อิธ จ ปุพฺพการํ กโรติ.

ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ เป็นอุบาสกแก้ว เป็นอุบาสกปทุม เป็นอุบาสกปุณฑาริกะ ธรรม ๕ ประการคือ

มีศรัทธา มีศีล ไม่เชื่อมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล ไม่แสวงหาทักขิเณยยบุคคลนอกศาสนา และทำบุญในศาสนานี้

ความหมายของคำว่า กถิน = กฐิน

คำว่า กถิน เป็นรุฬหิศัพท์ หรือ อนิปผันนปาทิปทิกะ คือ ศัพท์ที่แยกรากศัพท์ไม่ได้ และไม่มีรูปวิเคราะห์ตามหลักภาษา

อย่างไรก็ตาม คัมภีร์วิทยาลังการะ เล่ม ๒ หน้า ๗๙-๘๐ กล่าวถึงความหมาย และรูปวิเคราะห์ของกถินศัพท์ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. วินัยกรรมที่เกื้อกูลไม่ให้อานิสงส์ ๕ ไปในที่อื่น

รูปวิเคราะห์ : ปญฺจานิสํเส อญฺญตฺถ คนฺตุ ํ อทตฺวา กถติ สงฺคณฺหาตีติ กถินํ. กถ ธาตุ, สงฺคหเณ เป็นไปในอรรถเกื้อกูล-สงเคราะห์ อิน ปัจจัย

๒. วินัยกรรมที่มีความมั่นคง

ดังวิเคราะห์ว่า : กฐติ กิจฺเฉน ชีวตีติ กถิโน รุกฺโข กถินสฺส เอโสติ ถิรภาโว. โส เอตสฺส อตฺถีติ กถินํ กถินศัพท์+น ปัจจัย ในอัสสัตถิตัทธิต แปลง ฐ ของ กฐ เป็น ถ

๓. วินัยกรรมที่พระพุทธเจ้าเป็นต้น ทรงสรรเสริญยกย่อง

ดังวิเคราะห์ว่า : กถียเต สิลาฆเต ปสํสียเต พุทฺธาทีหีติ กถินํ กตฺถ ธาตุ สีลาฆายํ สรรเสริญ+อิน ปัจจัย

อักขณะ ไม่ใช่ขณะที่จะประพฤติพรหมจรรย์

อฏฺฐิเม ภิกฺขเว อกฺขณา อสมยา พฺรหฺมจริยวาสาย.

ภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่ขณะ ไม่ใช่สมัย ที่จะอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ ๘ ประการ คือ

๑. การเกิดในนรก

๒. การเกิดเป็นเปรต

๓. การเกิดในอสัญญีสัตว์ อรูปภูมิ

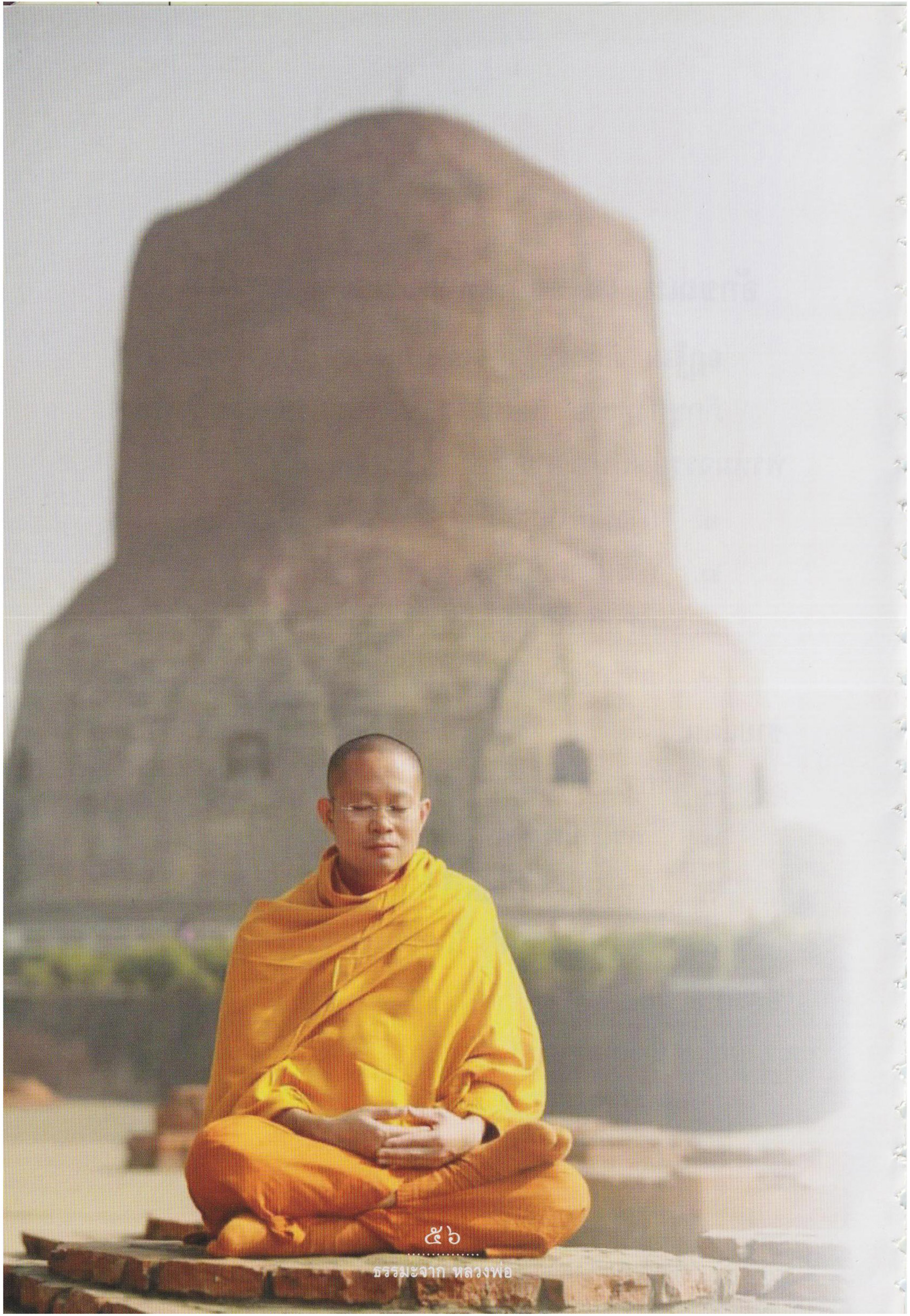
๔. การเกิดในถิ่นที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปไม่ถึง = ชายแดน

๕. การเป็นคนมีความเห็นผิด = มิจฉาทิฏฐิ

๖. การไม่มีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น

๗. การเป็นคนโง่เขลาไร้ปัญญา

๘. การเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานรวมกับการเกิดเป็นอสุรกาย เป็นต้น ฯ

คัมภีร์ชินาลังการฎีกาประพันธ์ไว้ว่า

ตโย อปายา อรุปปา

สญฺญี ปจฺจนฺตีมมฺปิจ

ปญฺจินฺทรียานํ เวกลฺลํ

มิจฺฉาทิฏฺฐิ จ ทารุณํ

อบายภูมิ ๓ อรูปภูมิ และอสัญญีสัตว์ภูมิ
ชายแดนที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปไม่ถึง
ความบกพร่องแห่งอินทรีย์ ๕ ความเห็นผิด
และการไม่มีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น.

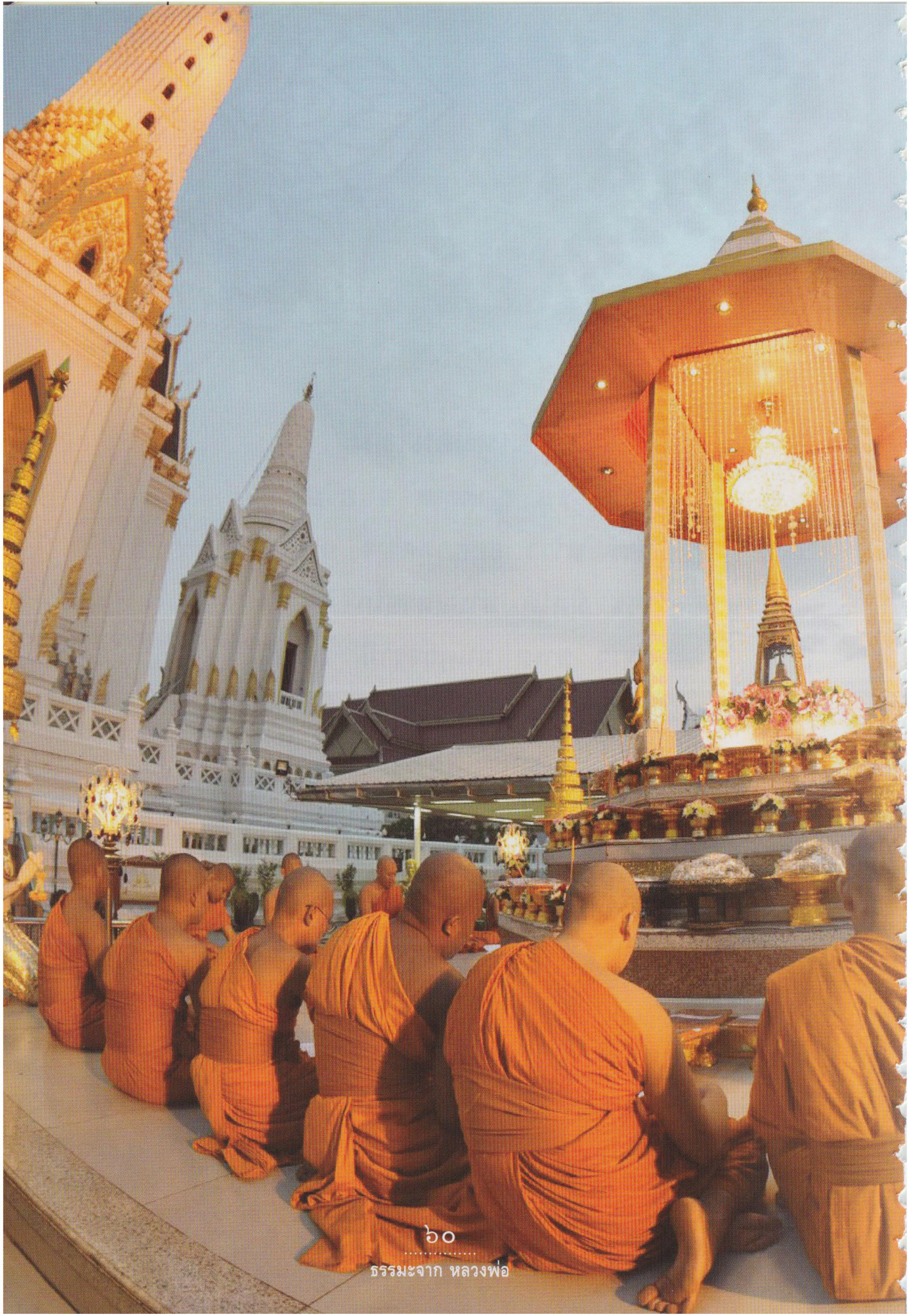

มีเหมือนไม่มี

อคุณํ ธนุ ญาติกุเล จ ภริยา
ปารํ นาวา อกฺขภคฺคญฺจ ยานํ
ทูเร มิตฺโต ปาปสหายโก จ
กิจฺเจ ชาเต อนตฺถจรามิ ภวนฺติ.

ธนูไม่มีสาย ภรรยาอยู่ในสกุลญาติ
เรืออยู่ฝั่งโน้น ยานมีเพลาหัก เพื่อนชั่ว
เมื่อมีกิจธุระเกิดขึ้นแล้ว ย่อมใช้ประโยชน์
อะไรไม่ได้เลย.

(ชา. ๒/๑๒๐)

อธิบายคำบาลีว่า สเทวเก พร้อมทั้งเทวโลก

สรุปทว่า สเทวเก พร้อมทั้งเทวโลก ในพระดำรัสว่า

สเทวเก ภิกฺขเว โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณ-พฺราหฺมณิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาคโต อคฺคมกฺขายติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ.

ภิกษุทั้งหลาย พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาวโลก กล่าวยกย่องว่า เป็นเลิศในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะ พราหมณ์ เทวดา และมนุษย์

จัดเป็นเอกเทสูปจาระ กล่าวถึงหมู่ คือ กามาวจรเทวโลก ๒ ชั้น แต่หมายถึงส่วน คือ กามาวจรเทวโลก ๕ ชั้น เว้นวัสสวดีภูมิ ดังอรรถกถาอธิบายไว้ว่า

สเทวกวจเนน ปญฺจกามาวจรเทวคฺคหณํ เวทิตพฺพํ.

(วิ.อฏฺ.๑/๑๓๓)

พึงทราบการถือเอาเทวดาชั้นกามาวจร ๕ ชั้น ด้วยคำว่า สเทวก.

บทว่า **สสฺสมณพฺราหฺมณิยา** จัดเป็นเอกเทสูปจาระ (นิทัสสนัย) กล่าวถึงส่วน คือ สมณพรหมณ์ผู้เป็นข้าศึกต่อพระศาสนา แต่ หมายถึงหมู่ คือ สมณพรามหณ์ทั้งที่เป็นข้าศึกต่อศาสนา และสมณะ พรมหณ์ ที่ไม่เป็นข้าศึกต่อศาสนาดังอรรถกถาว่า

สสฺสมณพฺราหฺมณีวจเนน สาสนสฺส ปจฺจตฺถิกปจฺจามิตฺต-สมณพฺราหฺมณคฺคหณํ สมิตปาปวาหิตปาปสมณพฺราหฺมณคฺคหณญฺจ.

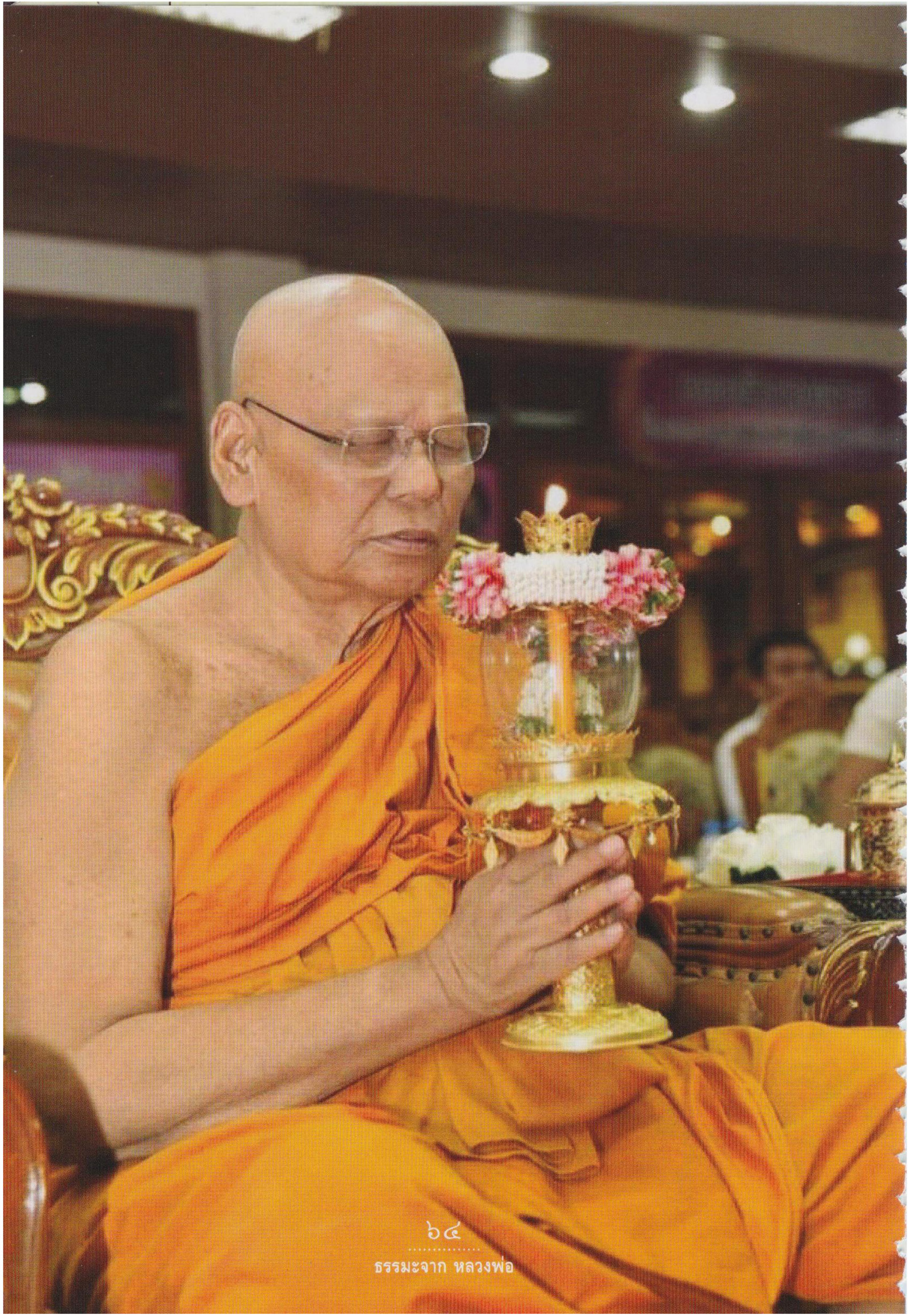
พึงทราบ การถือเอาสมณพราหมณ์ ผู้เป็นข้าศึกต่อพระศาสนา การถือเอาสมณพราหมณ์ผู้สงบบาปและลอยบาป ด้วยศัพท์ว่า สมณพราหมณ์

บทว่า **สเทวมนุสฺสาย** จัดเป็นเอกเทสูปาจาระ (ปาริเสสนัย) กล่าวถึงหมู่ คือ สมมุติเทพ อุปปัตติเทพ และวิสุทธิเทพ แต่หมายถึง ส่วนคือ สมมุติเทพอย่างเดียว ดังคัมภีร์อรรถกถา อธิบายบทนี้ว่า

สเทวมนุสฺสวจเนน สมฺมุติเอว อวเสสมนุสฺสสคฺค
คหณํ.

พึงทราบ การถือเอามนุษย์ที่เหลือ คือ สมมุติเทพ ด้วยศัพท์ว่า สเทวมนุสฺส

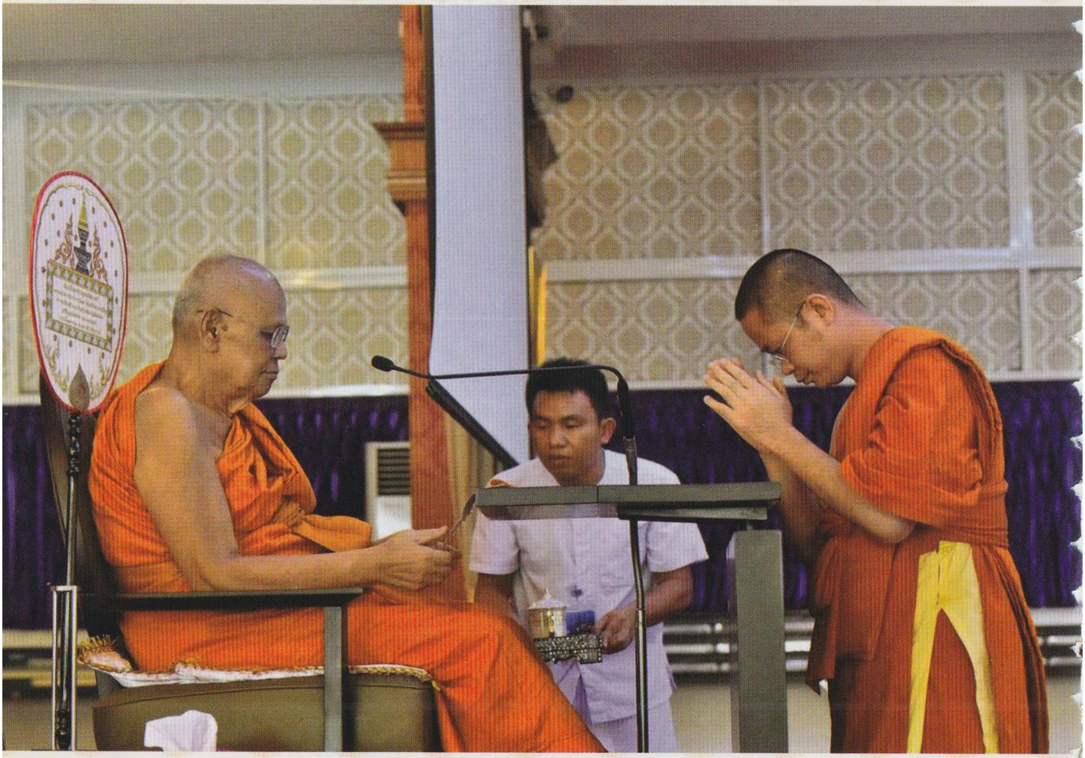
(วิ.อฏ.๑/๑๓๓)

เหตุยึดมั่นในอุปาทานขันธ์

สัตว์ทั้งหลายมีความสำคัญในอุปาทานขันธ์ ๕ ว่าเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นต้น เพราะสัตว์ทั้งหลายตั้งอยู่ในสิ่งที่เรียกขานด้วย อำนาจการยึดถือ-ตัณหา-ทิฏฐิ อีกอย่างหนึ่ง ตั้งมั่นอยู่ด้วยอาการ ๘ อย่าง คือ

๑. ผู้มีกำหนัด ตกอยู่ในอำนาจของราคะ
๒. ผู้มีโทสะ ตกอยู่ในอำนาจของโทสะ
๓. ผู้มีโมหะ ตกอยู่ในอำนาจของโมหะ
๔. ผู้ถูกทิฏฐิครอบงำ ก็ตกอยู่ในอำนาจของทิฏฐิ
๕. ผู้มีกิเลสแรงกล้า ตกอยู่ในอำนาจของอนุสัย
๖. ผู้ถูกกิเลสผูกมัดไว้ตกอยู่ในอำนาจของมานะ
๗. ผู้ตกลงใจ ไม่ได้ตกอยู่ในอำนาจของวิจิกิจฉา
๘. ผู้ฟุ้งซ่านตกอยู่ในอำนาจของอุทธัจจะ

มหาวิปัสสนาของพระสัพพัญญู

มหาวิปัสสนาของพระสัพพัญญู อันมีชื่อว่า มหาวชิรญาณ = ญาณคมกล้าดุจวชิราวุธ จำนวน ๒ ล้าน ๔ แสนโกฏิ ที่เกิด ณ โคนไม้โพธิพฤกษ์ จัดเข้าในเหตุสัมปทา มหาวิปัสสนานั้นจัดเป็น ปทัฏฐานของพระโพธิญาณอันประเสริฐ คือ พระอรหัตตมรรคญาณ

เมื่อวิปัสสนาญาณ กล่าวคือ มหาวชิรญาณคมกล้าผ่องใส ดำเนินไปโดยธรรม เป็นวุฏฐานคามินีวิปัสสนา ทรงสืบต่อสัมสนญาณ นั้นด้วยมรรคในกาลใด ทรงยังกิเลส ๑,๕๐๐ ให้สิ้นไปโดยลำดับ แห่งมรรค ชื่อว่าทรงบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณในขณะมรรคอันเลิศ ตั้งแต่ขณะผลอันเลิศ ชื่อว่าทรงบรรลุแจ้งในปัจฉิมยาม

คำว่า กลฺยาณสีโล

คำว่า กลฺยาณสีโล หมายถึง พระโสดาบันกับพระสกทาคามี เพราะทั้งสองท่านชื่อว่า ทำความบริบูรณ์ในศีล

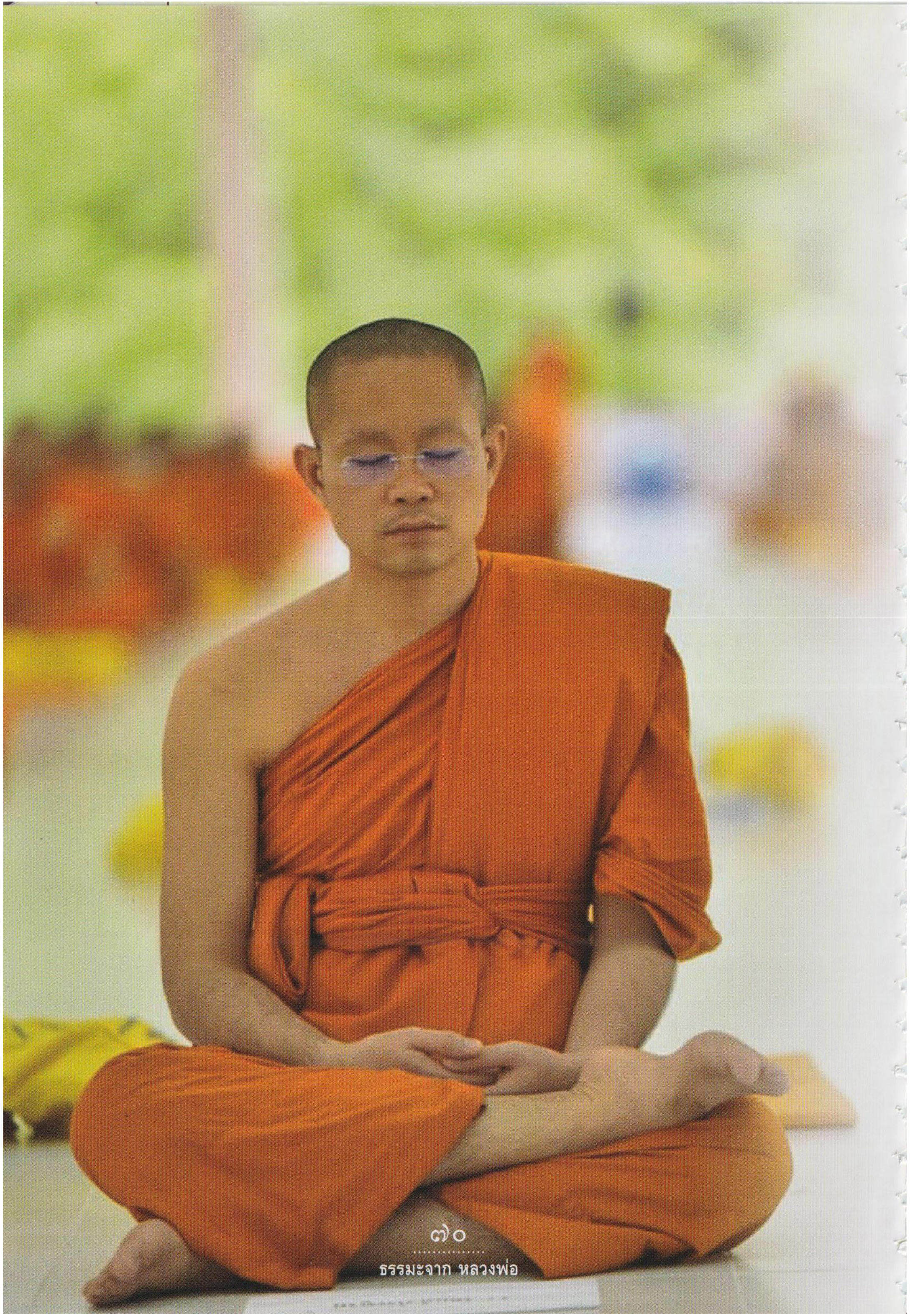
ธรรม คือ อนาคามิมรรค และอนาคามิผล

อรหัตตมรรค ชื่อว่า กลฺยาณธรรม

ราคะ มีสภาวะปลดเปลื้องได้ยาก

โทสะ มีสภาวะประทุษร้าย เหมือนข้าศึกได้โอกาส

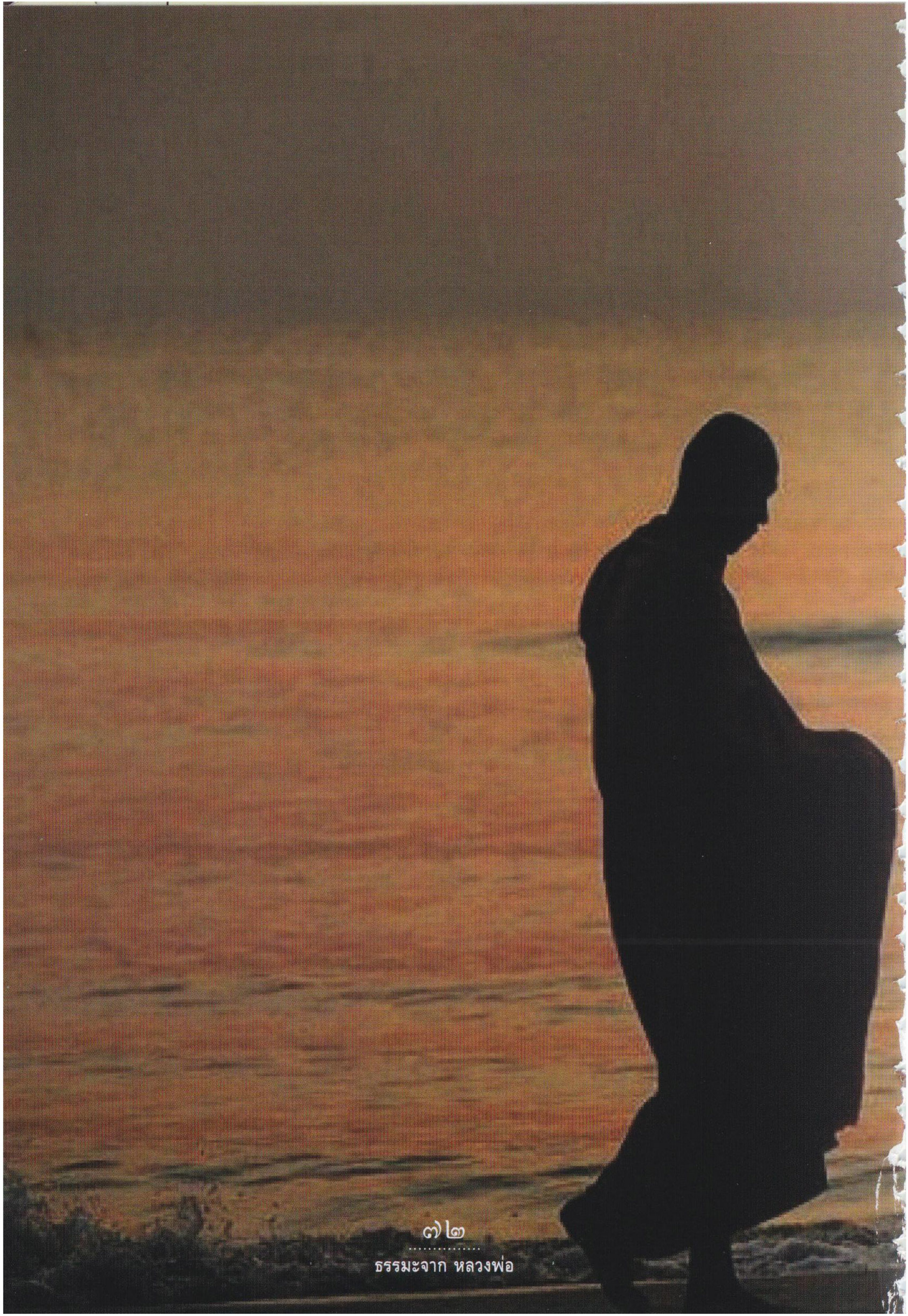
อวิชชา มีสภาวะไม่รู้

โยคีผู้เจริญวิปัสสนา

โยคีผู้เริ่มปฏิบัติวิปัสสนา ระยะแรกๆ จะมีความรู้สึก ว่า ก็เมื่อพระโยคาวจร เริ่มนั่งกำหนดวิปัสสนาเมื่อเวลาผ่านไปๆ ย่อมปรากฏเหมือน ไฟลุกโพลงในที่นั้นๆ เหงื่อไหลออกจากรักแร้ ปรากฏเหมือนเกลียวควัน กรุ่นขึ้นจากศรีษะ (เหมือนมีควันพุ่งออก จากศรีษะ) จิตย่อมกระสับกระส่ายทุรนทุราย วิปัสสนาเป็นข้าศึกต่อ สุขใกล้ทุกข์

(ม.อฏ.๒/๑๘๗)

พิจารณาวาโยธาตุในการถือบาตร

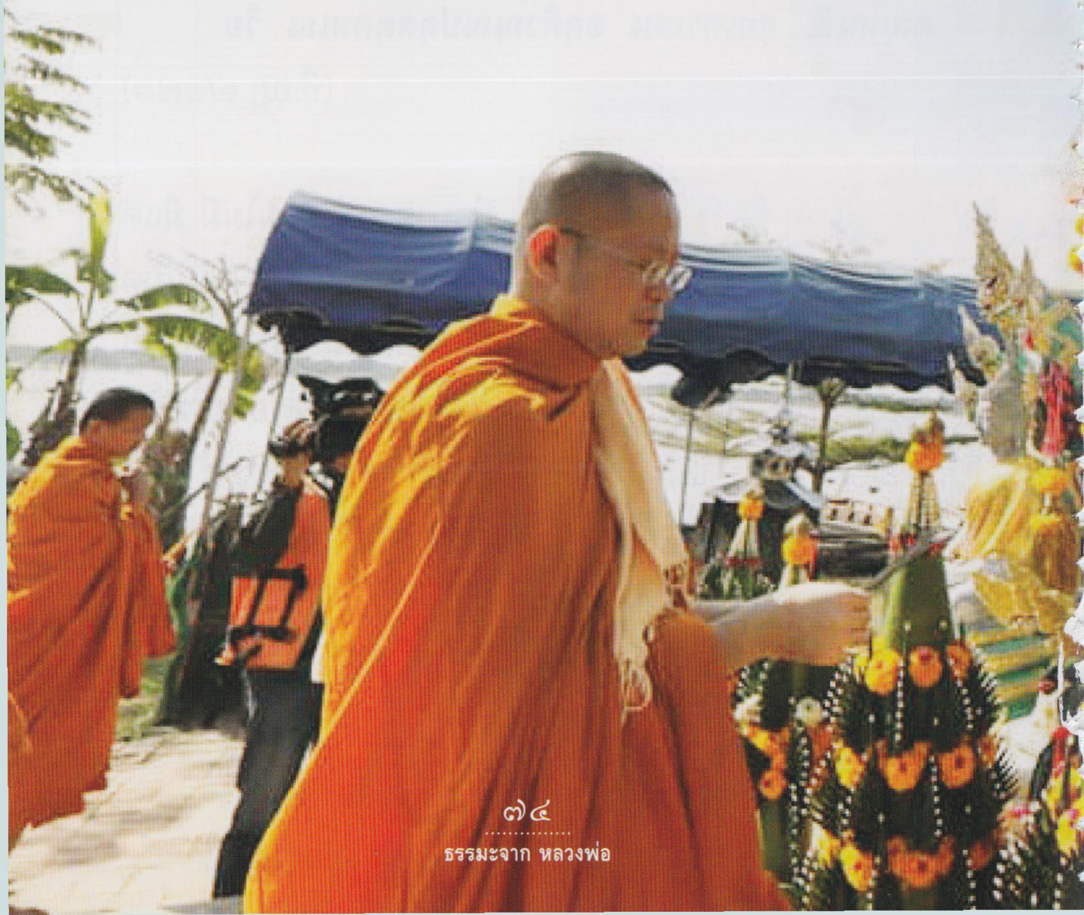
อพฺภนฺตเร อตฺตา นาม โกจิ ปตฺตํ คณฺหนฺโต นตฺถิ, วุตฺตปฺปกาเรน จิตฺตกิริยวาโยธาตุวิปฺผารวเสเนว ปตฺตคฺคหณํ นาม โหติ. ตตฺถ ปตฺโตปิ อเจตโน หตฺถาปิ อเจตนา ปตฺโต น ชานาติ อหํ หตฺเถหิ คหิโตติ. หตฺถาปิ น ชานนฺติ อมฺเหหิ ปตฺโต คหิโตติ ธาตุโยว ธาตุสมูหํ คณฺหนฺติ, สณฺฑาเสน อคฺคิวณฺณปตฺตคฺคหเณ วิย

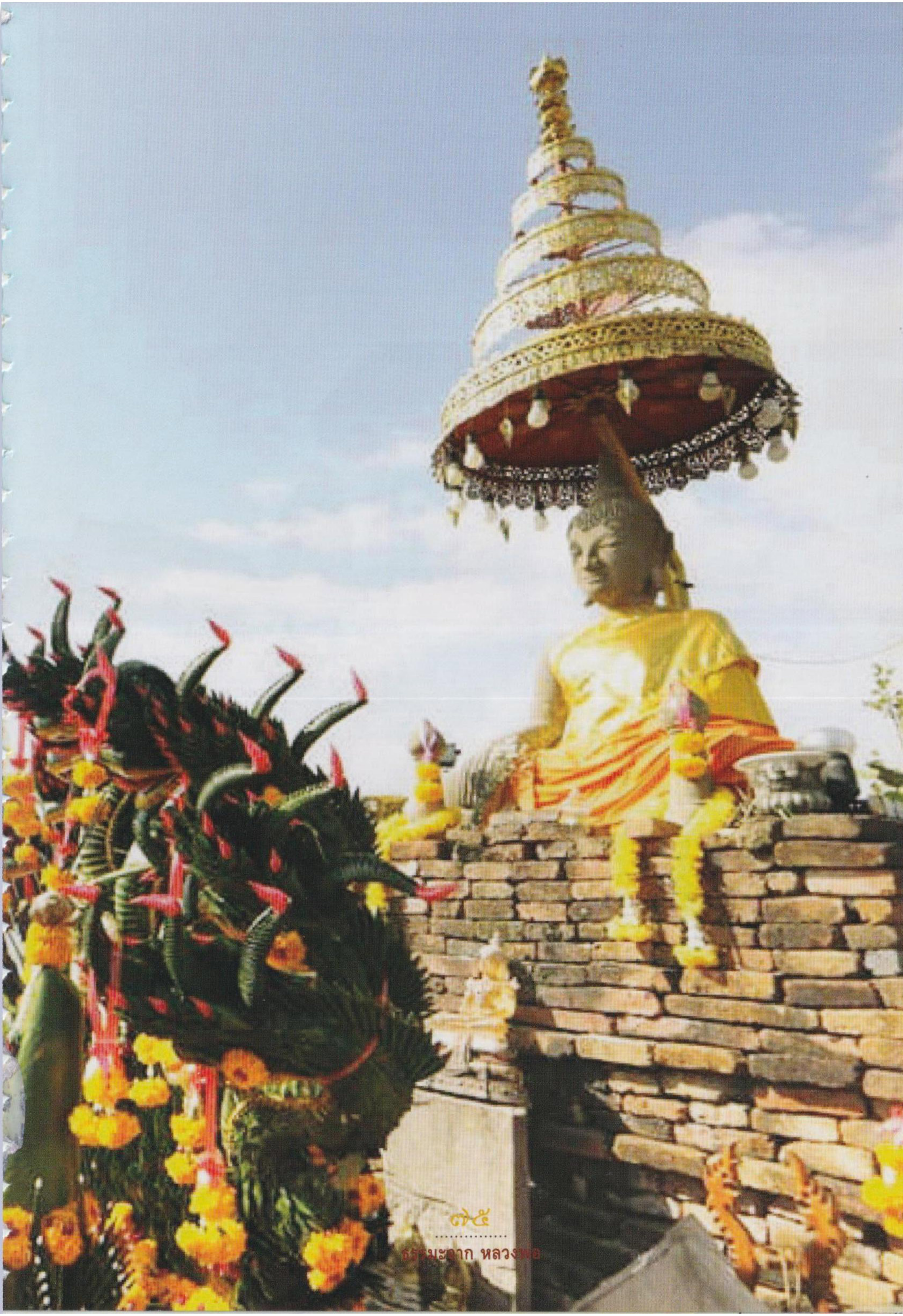
(ที.อฏฺ.๑/๑๗๘)

ใครๆ ชื่อว่า ตนในภายใน ถือบาตรอยู่ ย่อมไม่มี มีแต่การ ถือบาตร ด้วยอำนาจความแผ่ไปแห่งวาโยธาตุ อันเกิดแต่พลังจิตมี ประการดังกล่าวแล้วเท่านั้น ในการถือบาตรนั้น แม้บาตรก็ไม่มีเจตนา แม้มือก็ไม่มีเจตนา บาตรย่อมไม่รู้ว่าเราถูกมือถือไว้ แม้มือทั้งหลาย ก็ไม่รู้ว่าเราถือบาตรไว้ ธาตุทั้งหลายเท่านั้น ถือหมู่ธาตุอยู่เหมือน การถือเอาบาตรที่ร้อนดังไฟด้วยคีม

ความเกิดเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คือ ความแก่ เจ็บ ตาย หนาว ร้อน หิวกระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ ไฟลวก ถูกตีด้วยไม้ ถูกทำลายด้วยศัตรา ญาติมิตรไม่พอใจโกรธ เมื่อมีความเกิด ทุกข์ก็ พึงหวังได้

ความไม่เกิดเป็นเหตุของความสุข เมื่อไม่มีความเกิด สุขนี้ ก็พึ่งหวังได้

อัคคีสูตร นิทานวรรคสังยุต สังยุตที่ ๒ วรรคที่ ๖ สูตรที่ ๓

ตรัสอุปมา การเจริญโพชฌงค์ ต้องรู้จักเวลาที่ควรเจริญและไม่ควรเจริญ เปรียบเหมือนคนก่อไฟจะให้ลุกโพลงขึ้นได้ก็ต้อง ก่อไฟให้ถูกวิธี

(บาลี สํ. ๓/๓๙)

*ความเชื่อที่ถูกต้องมีอยู่หนึ่งเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็มีอยู่หนึ่งเดียวเช่นกัน ควรเร่งขวยขวายปฏิบัติ อย่างเดียว ตามแนวทางที่ทำให้ถึงพระนิพพานโดยเร็วพลัน คือ สติปัฏฐาน ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในพระสูตรนั้นว่า

เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสกปริเทวานํ สมติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกรณาย ยทิทํ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา ฯลฯ

“ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ เป็นทางสายเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อความก้าวล่วงความเศร้าโศกความคร่ำครวญ เพื่อถึงความตั้งอยู่ไม่ได้แห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอริยมรรค เพื่อ ทำให้แจ้งพระนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔

ดวงตาของบัณฑิต

* บัณฑิตพึงเห็นนรกเหมือนหลุมถ่านเพลิง

* เห็นกรรมที่เป็นเหตุ ให้เข้าถึงนรก เหมือนทางเดินไปหลุม ถ่านเพลิง

* เห็นคนผู้เพียบพร้อม ด้วยกรรมเหมือนคนขึ้นสู่ทางไปหลุม ถ่านเพลิง

* พึงเห็นพระผู้มีพระภาค ผู้ทรงมีทิพจักษุญาณ เหมือนคน มีตาดีคนมีตาดีนั้น พอเห็นบุคคลขึ้นสู่หนทางเท่านั้น ย่อมรู้ว่า ผู้นี้เดินไปตามทางนี้แล้วจักตกลงในหลุมถ่านเพลิง

* พระผู้มีพระภาค ก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน ทรงทราบบุคคล ผู้สั่งสมกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดากรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น อย่างนี้ว่า ผู้นี้ครั้นทำกรรมนี้จักบังเกิดในนรกในกาลต่อมา

(สํ.๑/๘๕๔)

* ภิกษุทั้งหลาย เพราะภิกษุนั้นรู้ว่า เราตกหลุมถ่านเพลิงนี้ จักถึงความตาย หรือทุกข์ปางตาย อันมีการตกหลุมถ่านเพลิงเป็นเหตุ แม้ฉันใด

* ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน ย่อมเป็นผู้เห็นกามคุณ ซึ่งเปรียบ เหมือนหลุมถ่านเพลิง โดยอาการที่เมื่อเห็นกามทั้งหลาย ความพอใจ ด้วยอำนาจความใคร่ ความสิเนหา ด้วยอำนาจกาม ความหมกมุ่น ด้วยอำนาจกาม ความเร่าร้อน ด้วยอำนาจความใคร่ในกามทั้งหลาย จักไม่นอนเนื่องในจิตสันดาน

(สํ.๑/๘๕๔)

* รูปที่เกิดจากอาหาร ย่อมปรากฏโดยเนื่องด้วยความหิวหรืออิ่ม ดังจะเห็นได้ว่า

รูปที่เกิดในเวลาหิว มักเหี่ยวเฉาอิดโรย มีผิวพรรณและรูปร่าง เศร้าตามองเหมือนตอตะโก หรือกาที่เกาะอยู่ในกระเช้าถ่าน

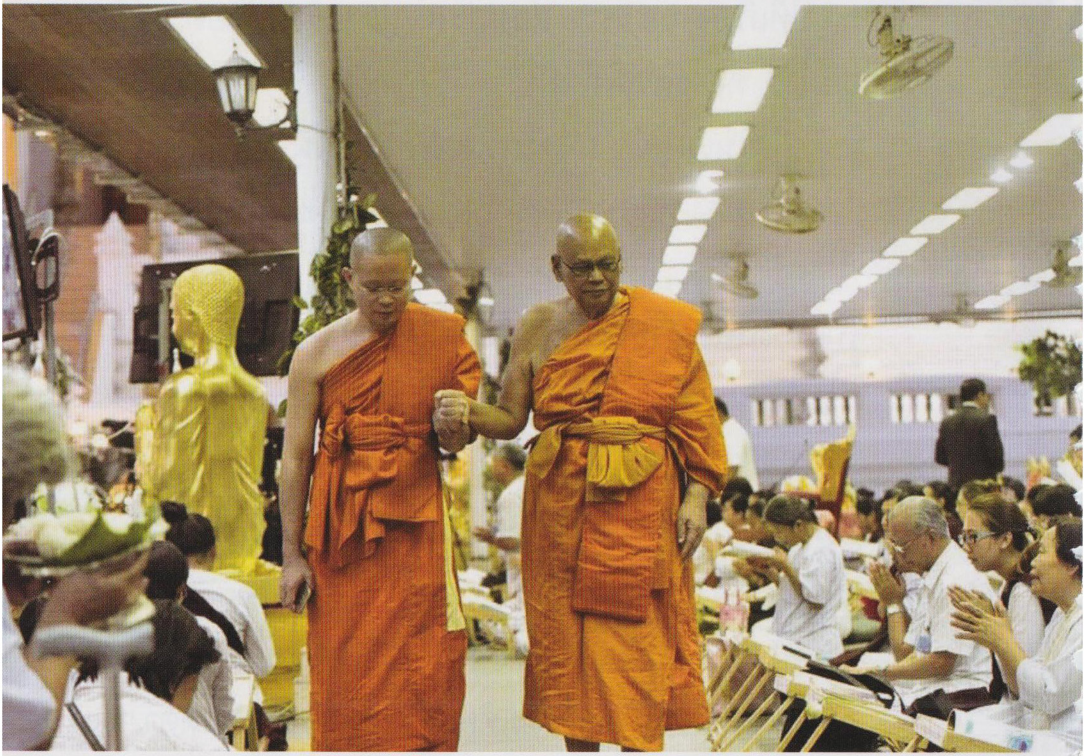
รูปที่เกิดในเวลาอิ่ม มักสดใส เปล่งปลั่งน่าสัมผัส

* โยคีกำหนดรูปนั้นแล้ว ย่อมยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์อย่างนี้ว่า

รูปที่เป็นไปในขณะหิว ยังไม่ทันถึงขณะอิ่ม ย่อมดับไปในขณะ หิวนั่นเอง

รูปที่เป็นไปในขณะอิ่ม ไม่ทันถึงขณะหิว ย่อมดับไปในขณะ อิ่มนั่นเอง ดังนั้นรูป จึงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

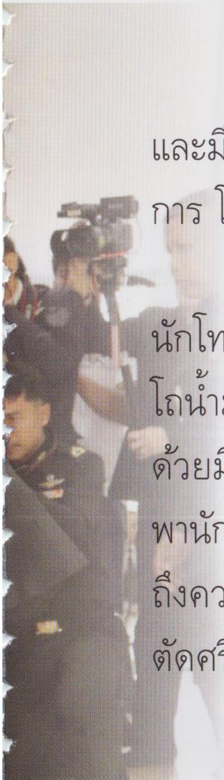
(สํ.๑/๘๕๙)

ท่านนารทฤาษี ถวายพระพรพระราชาว่า ใคร เล่าจะไปทวง ทรัพย์ ๑,๐๐๐ ในปรโลก กับมหาบพิตร ผู้ต้องวิ่งขึ้นไปเหยียบกองถ่าน เพลิงในนรก เท่าภูเขา ที่มีไฟลุกโชนน่ากลัว เนื้อตัวถูกไฟไหม้ ทนไม่ไหว ร้อง ครวญครางน่าสงสารได้เล่า

(สํ.๑/๘๖๔)

อุปมาการรักษาจิตด้วยสติ

* เมื่อนางงามในชนบท กำลังฟ้อนอยู่ท่ามกลางมหาชน และมีเสียงชมว่า สวยแท้ งามจริง เสียงการปรบมือดีดนิ้ว และการ โบกผ้า กำลังเป็นไปอยู่อย่างสนั่นหวั่นไหว

พระราชาทรงทราบเหตุการณ์นั้น จึงรับสั่งให้เรียกนักโทษ คนหนึ่งจาก เรือนจำให้ถอดขื่อขาออกเสีย ประทานโถน้ำมีน้ำมัน เต็มเปี่ยมเสมอขอบไว้ในมือของ เขาให้ถือไว้มั่นด้วยมือทั้งสอง ทรงรับสั่งบังคับบุรุษ ผู้ถือดาบคนหนึ่งว่า จงพานักโทษผู้นี้ไปสู่สถาน มหรสพของนางงามชนบท และถ้าเขาถึงความประมาททำน้ำมัน ให้หกแม้หยดเดียวในที่ใดแล จงตัดศรีษะเขาเสียในที่นั้นที่เดียว

โยคีผู้เจริญวิปัสสนาพึงรักษาจิต เหมือนนักโทษคนนั้น

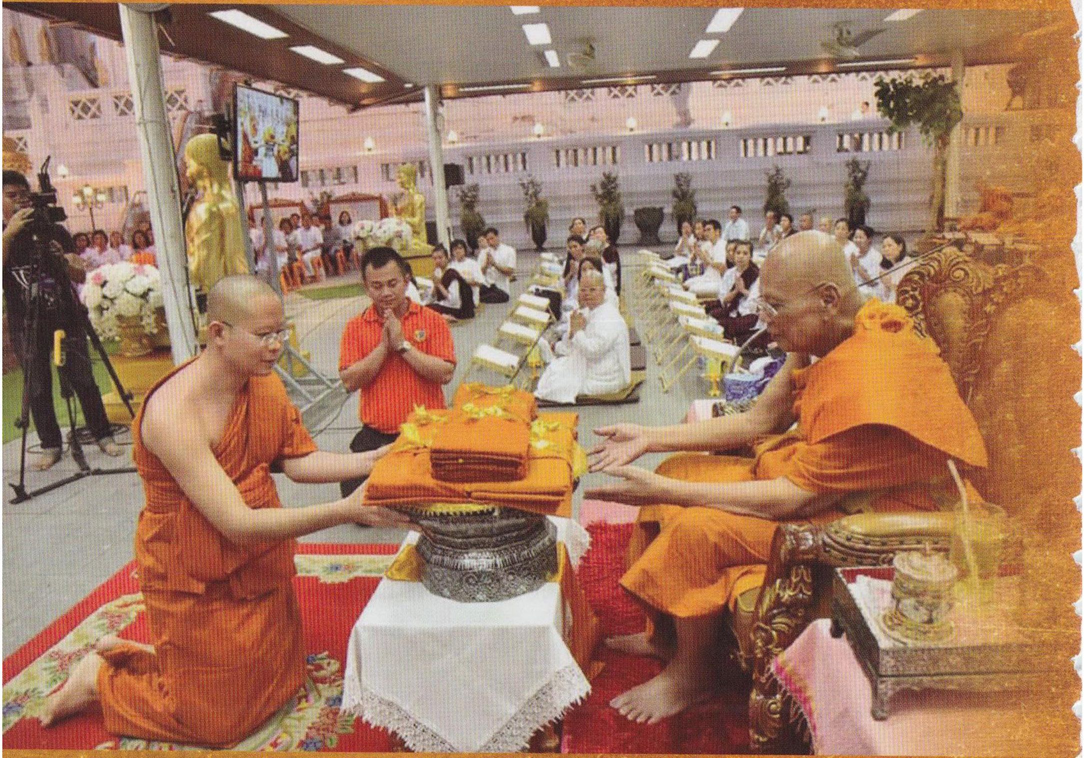
(สํ.๑/๘๙๐)

* แม้บางคนที่ไม่เชื่อในเรื่องของการเกิดใหม่ แต่ก็ต้องเชื่อว่า สติมีจริง และคนเรา สามารถประสบความสำเร็จได้ตามกำลังสติ ดังนั้น การฝึกเจริญสติจึงไม่ต้องรอผลถึง ชาติหน้า ฝึกวันนี้ ได้วันนี้ และวิธีฝึกที่ดีที่สุด พระพุทธองค์ก็ทรงค้นพบแล้ว แล้วทรงได้ เป็นใบไม้ใบที่สำคัญที่สุดในกำมือ คือหลักแห่งสติปัฏฐาน ๔ นั่นเอง

* กำลังสติที่สูงจะทำให้เวทนาและตัณหาน้อยลง สมองฉับไว เฉลียวฉลาด ทำงานดี ขึ้นสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ความจำดี ปราศจากความวิตกกังวล ประพฤติถูกต้องทั้ง กาย วาจา ใจ เป็นที่รักของคนทั่วไป และประโยชน์ของสติมากมายมหาศาล เกินกว่าจะบรรยาย เรียกว่าคนที่มีสติ กำลังสติสูง แม้ไม่ได้เรียน หนังสือเลย ก็จะประสบความสำเร็จ อันยิ่งใหญ่ในชีวิตได้ ตรงกันข้าม กับคนขาดสติ แม้จะจบถึงปริญญาเอก ก็จะล้มเหลวในชีวิต

(จาก ไอน์สไตน์พลิกโลก พระพุทธเจ้าพลิกใจ
ทพ.สม สุจีรา)

ความตั้งใจของคน เหนือกว่าบัญชาของสวรรค์

* สมุทัย เหตุเกิดทุกข์ ตรัสไว้ในลำดับต่อจากทุกขสัจ เพื่อให้ ทราบว่า ทุกข์เมื่อไม่ถูกตัณหาทำขึ้น จะมีเพราะเหตุภายนอก มี พระอิศวรนิรมิตก็หาไม่ แต่มีขึ้นเพราะตัณหานี้แหละ

ความเป็นเลิศ

เอตทัคคะ เกิดขึ้นโดยเหตุ ๔ ประการ คือ

๑. เหตุเกิดขึ้น

๒. เหตุมาก่อน

๓. เป็นผู้เชี่ยวชาญชำนาญ

๔. เป็นผู้ยิ่งด้วยกุศล

บางรูปได้เหตุ อย่างเดียว

บางรูปได้เหตุ ๒ อย่าง

บางรูปได้เหตุ ๓ อย่าง

บางรูปได้เหตุธรรมทั้ง ๔ อย่าง

พระพจน์ปลุกใจนักปฏิบัติ

ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนรอยนิ้วมือ หรือรอยนิ้วหัวแม่มือ ที่ด้ามมีด ปรากฏแก่ช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้ แต่ช่างไม้หรือลูกมือ ของช่างไม้นั้นไม่รู้อย่างนี้ว่า วันนี้ด้ามมีดของเขากร่อน (สึก) ไปเท่านี้ เมื่อวานนี้ เท่านี้ เมื่อวานซึ่นเท่านี้ ก็จริง โดยที่แท้ เมื่อด้ามมีดสึกไปเขา ก็รู้ว่าสึกไปแล้วนั่นเองแม้ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อภิกษุหมั่นประกอบ (ขยัน) เจริญภาวนาอยู่ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน แม้จะไม่รู้อย่างนี้ว่า วันนี้อาสวะของเราสิ้นไป แล้วเท่านี้ เมื่อวานนี้เท่านี้ เมื่อวานซืน เท่านี้ ก็จริง โดยที่แท้ เมื่ออาสวะ สิ้นไปแล้ว เธอก็รู้ว่า สิ้นไปแล้วนั่นเอง

สุขํ อกตปุญฺญานํ
อิธ นตฺถิ ปรตฺถ จ
สุขญฺจ กตปุญฺญานํ
อิธ เจว ปรตฺถ จ

ผู้มิได้ทำบุญไว้ ย่อมไม่มีความสุข
ทั้งโลกนี้ และโลกหน้า ส่วนผู้ที่ได้ทำบุญไว้
ย่อมมีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

คุณสมบัติของพระแท้

ไม่ศึกษาเพราะอยากได้ลาภ ไม่โกรธเพราะเสื่อมลาภ
ไม่เดือดดาล และไม่ยินดีในรสเพราะตัณหา

ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
๕ พฤศจิกายน ถึง ๙ ธันวาคม ๒๕๕๙

จูฬตุณฑิสุกร ถามว่า

กตโม นุ รหโท อกทฺทโม

กึสุ เสขามลนฺติ วิเลปนํ

กตมญฺจ นวํ วิเลปนํ

ยสฺส คนฺโธ น กทาจิ ฉิชฺชติ

(ชา.๑/๑๔๘

อะไรหนอ คือ ห้วงน้ำที่ไม่มีโคลนตม

อะไรเล่า ที่เรียกว่า เหงื่อและมลทิน

และอะไรเล่า คือเครื่องลูบไล้ชนิดใหม่

ที่มีกลิ่นหอม ไม่จางหายไปในกาลไหนๆ

มหาตุณฑิลโพธิสัตว์ ตอบว่า

ธมฺโม รหโท อกทฺทโม

ปาปํ เสทามลนฺติ วุจฺจติ

สีลญฺจ นวํ วิเลปนํ

ตสฺส คนฺโธ น กทาจิ ฉิชฺชติ

ธรรมคือห้วงน้ำที่ไม่มีโคลนตม บาปเรียกว่าเหงื่อ

และมลทิน อนึ่ง ศีลคือเครื่องลูบไล้ ชนิดใหม่

ที่มีกลิ่นหอม ไม่จางหาย ในกาลไหนๆ

เรื่อง การบูชาพระบรมสารีริกธาตุ

มีคำของพระนาคเสน ที่ถวายพระพรแด่พระยามิลินท์ว่า

ขอถวายพระพร มหาบพิตร พระผู้มีพระภาคทรงภาษิต ข้อ ความนี้ว่า พวกเธออย่ากังวล เพื่อบูชาสารีริกธาตุของพระตถาคต เลย ดังนี้ จริง และตรัสไว้ อีกแห่งหนึ่งว่า ขอเชิญท่าน ทั้งหลาย จงบูชาพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ผู้ควรบูชานั้นเถิด เพราะว่า พวกเธอผู้กระทำอยู่อย่างนี้ ละอัตตภาพนี้แล้วจักไปสู่สุคติ ดังนี้ จริง

คำว่า อานนท์ พวกเธออย่ากังวล เพื่อบูชาสารีริกธาตุของ ตถาคตเลย ดังนี้ นั้น ตรัสปรารภเฉพาะภิกษุผู้เป็นชินบุตรเท่านั้น ไม่ใช่คนทั่วไป

ขอถวายพระพร การบูชา (สรีระของตถาคต) นั้น มิใช่เป็นกิจ ที่ภิกษุผู้เป็นชินบุตรพึงทำ การพิจารณาสังขาร การทำไว้ในใจโดย อุบายอันแยบคาย การพิจารณาตามสติปัฏฐาน การถือเอาแต่ แก่นอารมณ์ การรบดับกิเลสการบำเพ็ญประโยชน์ของตน ข้อนี้ ต่างหากเล่า เป็นกิจที่ภิกษุผู้เป็นชินบุตรควรทำ การบูชาเป็นกิจ ที่พวกมนุษย์และเทวดาที่เหลือเขาทำกัน

* อยู่ให้รัก จากให้จำ

* มันเป็นการยากที่จะมีใครรักคนอวดดี หลงตัวเอง และชอบยกตนข่มท่าน

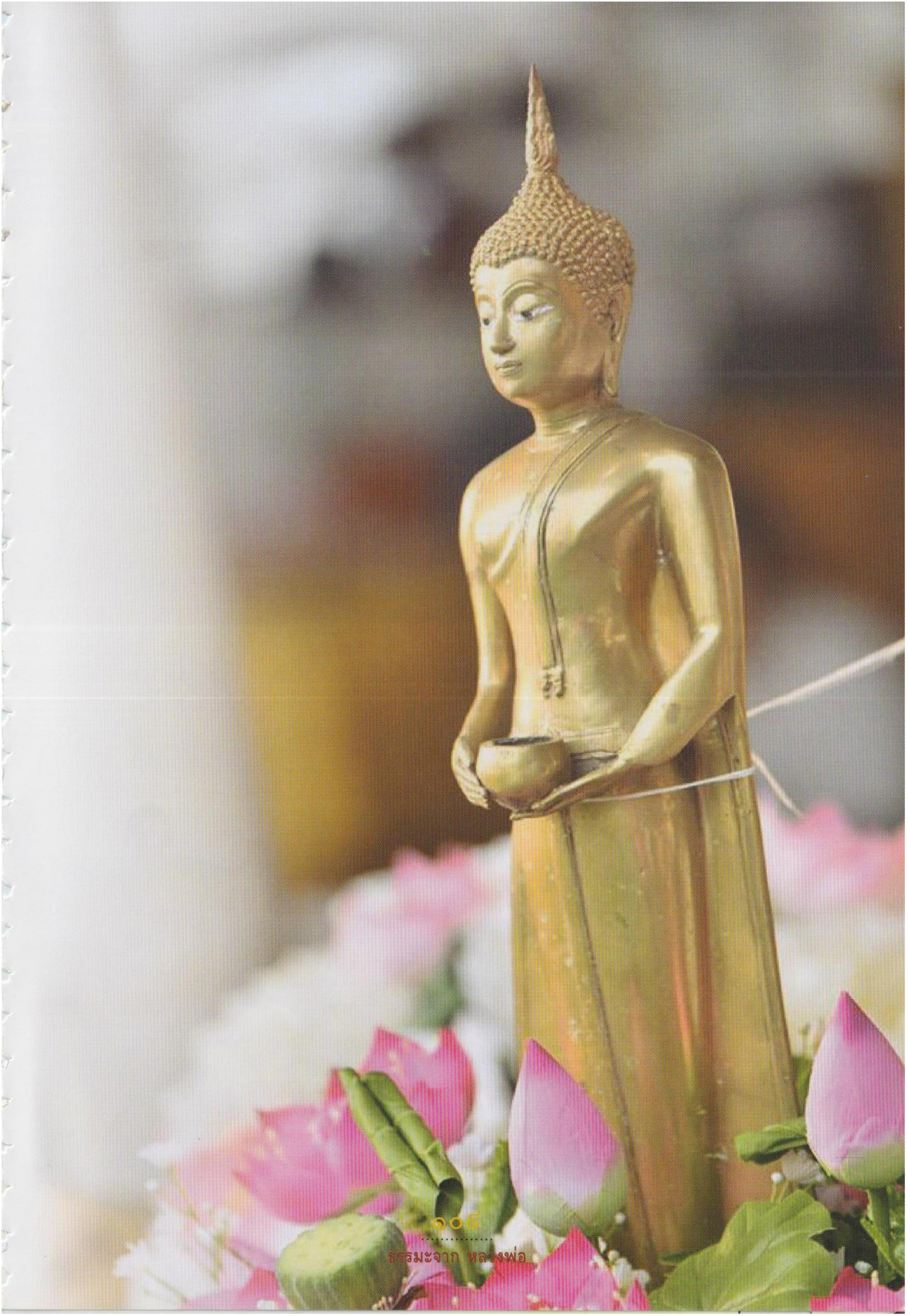
สมานสังวาส

ธรรมเครื่องอยู่ร่วมกันเสมอกัน มี ๓ อย่างคือ

๑. การทำสังฆกรรมร่วมกัน เรียกว่า เอกกมฺม

๒. การฟังปาฏิโมกข์ร่วมกันได้ เรียกว่า เอกุทเทส

๓. การศึกษาและการปฏิบัติ ตามสิกขาบทที่พระพุทธเจ้า บัญญัติไว้ทัดเทียมกัน เรียกว่า สมสิกขตา

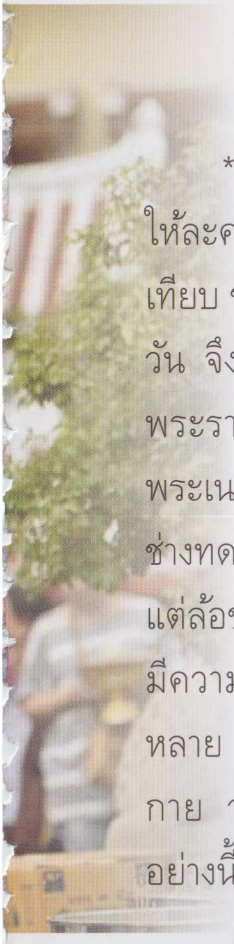

คำถามเจ้าอภัยลิจฉวีถึงความบริสุทธิ์

เจ้าอภัยลิจฉวี เรียนถามพระอานนท์ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นิครณนาฏบุตร เขาบัญญัติว่า กรรมเก่าสิ้นสุด เพราะตบะ การบำเพ็ญ เพียรอย่างหนัก และบัญญัติการกำจัดเหตุได้ เพราะไม่ทำกรรมใหม่ ด้วยเหตุนี้ เพราะกรรมสิ้น ทุกข์สิ้นไป เพราะเวทนาสิ้นไป ทุกข์ทั้งสิ้น จึงเป็นอันสลายไป การล่วงพ้นทั้งสิ้นย่อมมีได้ ด้วยความบริสุทธิ์ที่ทำ ให้กิเลสสิ้นไป ซึ่งประจักษ์ด้วยตนเองนี้ ด้วประการฉะนี้ ข้าแต่- ท่านผู้เจริญ ในเรื่องนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างไร ?

พระอานนท์ ตอบว่า ความบริสุทธิ์ทำให้กิเลสสิ้นไป ๓ ประการนี้ (คือภิกษุให้ ธรรมวินัยนี้มีศีล สงัดจากกาม บรรลุจตุตถฌาน ทำให้แจ้งด้วยเจโตวิมุติ และปัญญาวิมุตติ) อันพระผู้มีพระภาคพระองค์ นั้นผู้ทรงรู้เห็นเป็นพระอรหันต์ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง ตรัสไว้ชอบแล้ว เพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อล่วงพ้นความ เศร้าโศกความคร่ำครวญ ความโทมนัส เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้ เพื่อความรู้แจ้งนิพพาน

ห้ามคต

* มีพระสูตรหนึ่ง พระพุทธองค์เทศนาสอนภิกษุและภิกษุให้ละความคดทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยทรงเปรียบเทียบ ช่างทำล้อรถ ล้อข้างหนึ่งใช้เวลาทำนานถึง ๕ เดือน ๒๔ วัน จึงเสร็จ แต่ล้ออีกข้างหนึ่งใช้เวลาทำเพียง ๖ วันก็เสร็จ พระราชาตรัสถาม ถึงเรื่องนี้ จึงรับสั่งเพื่อทดลองให้ทอดพระเนตรตรวจดู ล้อรถข้างที่ทำ นาน ๕ เดือน ๒๔ วัน เมื่อช่างทดลองหมุนมัน ก็หมุนได้ดี เมื่อหยุดมันก็หยุด และไม่ล้ม แต่ล้อข้างที่ทำใช้เวลา ๖ วันนั้น พอหยุด มันก็ล้มทันที เพราะมีความคดอยู่ เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงสอนว่า เธอทั้งหลาย พึงสำเนียงอย่างนี้ว่า เราทั้งหลาย จักละความคตของกาย วาจา ใจละมลทินของกายวาจา ใจ เธอพึงสำเนียกอย่างนี้

ต้องอาศัยเวลา

* การปฏิบัติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตามแนวสมถกรรม-ฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน ต้องอาศัยเวลา ฝึกอบรมตามหลัก อริยมรรค มีองค์ ๘ อย่างเข้มข้น ตามวิธี และกาลเวลาที่กำหนด ไว้ในสติปัฏฐานสูตรแจ่มแจ้งอยู่แล้ว คือ ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี

อานุภาพของน้ำ

* น้ำทำให้เรือลอยได้ ก็สามารถทำเรือให้จมได้

* คำว่า สภาวะ ท่านเรียกว่า อัตถะ เพราะเป็นสิ่งที่ควรรู้ด้วย ปัญญา

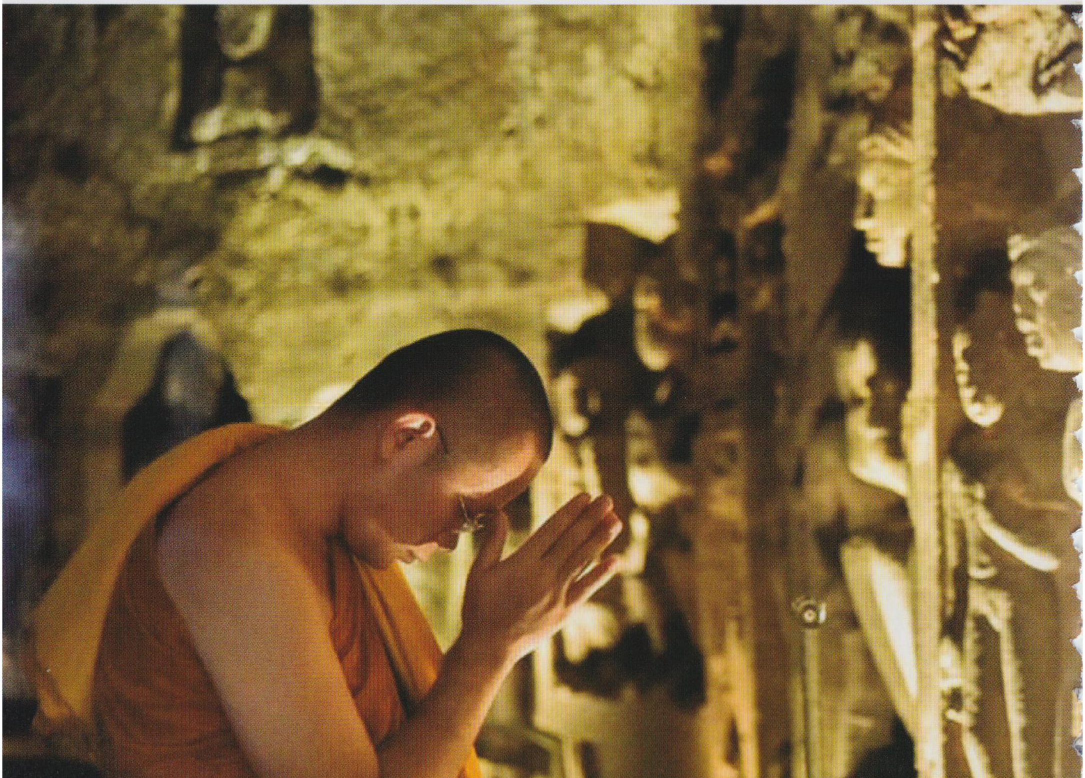

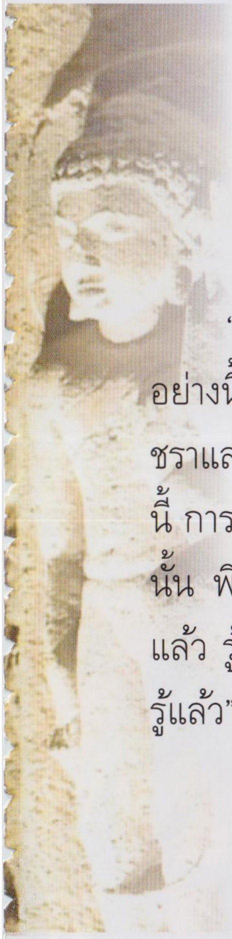
* อกาลเมฆ ฝนตกนอกฤดู

ภิกษุทั้งหลาย ฝนตกนอกฤดูกาลห่าใหญ่ ย่อมชำระฝุ่นละออก ที่ฟุ้งขึ้น ในเดือนสุดท้ายแห่งฤดูร้อน ให้สงบไปโดยฉับพลันฉันใด

ภิกษุเมื่อเจริญเพิ่มพูนอริยมรรคมีองค์ ๘ ย่อมทำให้บาปอกุศล ที่เกิดแล้วเกิดแล้ว อันตราธานไป สงบไป โดยฉับพลันฉันนั้น

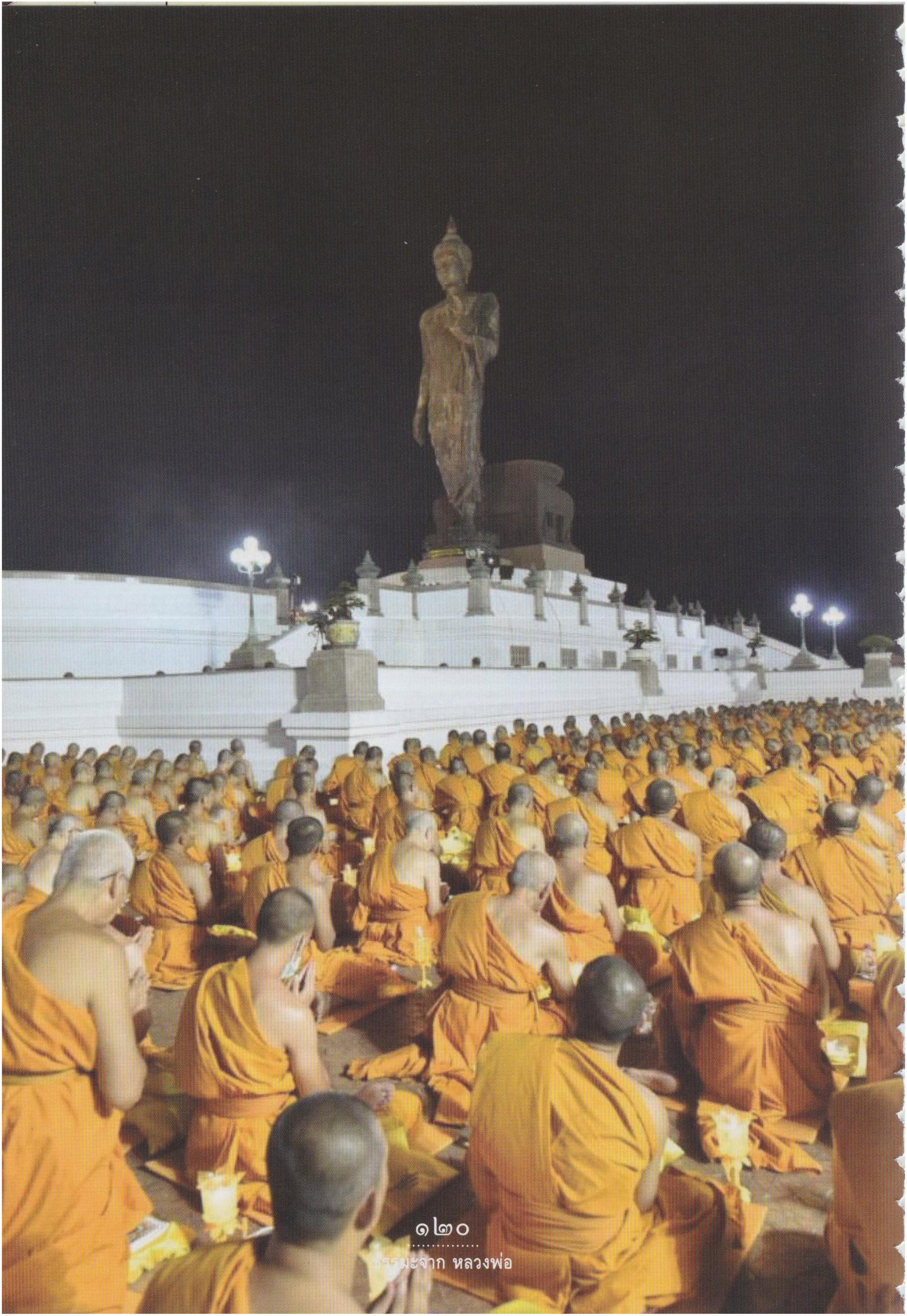

ธรรมญาณ

"ภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแล อริยสาวกรู้ชัดถึงชรามรณะอย่างนี้ รู้ชัดเหตุเกิดแห่งชรา และมรณะอย่างนี้ รู้ชัดความดับชราและมรณะ อย่างนี้ รู้ชัดปฏิปทาให้ถึงความดับทุกข์ อย่างนี้ การรู้อย่างนี้ ชื่อว่า ธรรมญาณของอริยสาวกนั้น อริยสาวกนั้น พิจารณานัยในอดีต และอนาคตด้วยธรรมนี้ ซึ่งตนเห็นแล้ว รู้แล้วให้ผลไม่ล่วงเลยกาล อันตนได้บรรลุแล้ว อันหยั่งรู้แล้ว"

(สํ.๑/๒๘๙)

ปัจจัตตัง : เห็นด้วยตนเอง

พราหมณ์ เมื่อใด อริยสาวกนี้ รู้แจ้งธรรมเป็นสิ้นราคะ อันไม่ มีส่วนเหลือ รู้แจ้งธรรม เป็นที่สิ้นโทสะ รู้แจ้งธรรมเป็นที่สิ้นโมหะ ไม่มีส่วนเหลือ เมื่อนั้นนิพพานและมรรคผล ชื่อว่าเป็นธรรมอัน ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง ควรเรียกให้มาดูควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน

(อํ.๑/๑๕๙-๙)

ควรทำความเพียรเสียแต่เนิ่น ๆ

พระนาคเสนะ ถูกพระยามิลินท์ถามว่า "พระคุณเจ้านาคเสน พวกพระคุณเจ้า กล่าวกันว่าถ้ากระไรทุกข์นี้ พึงดับไปเสียและทุกข์อื่น ไม่พึงเกิดขึ้นดังนี้ มิใช่หรือ

"ขอถวายพระพร การบวชของพวกอาตมภาพ ก็มีข้อที่ว่า นี้เป็นประโยชน์"

"จะเป็นประโยชน์อะไร ด้วยความเพียรแต่เนิ่นๆเล่า น่าจะเพียร เอาเมื่อตอนเวลาใกล้จะมาถึง (เวลาใกล้จะตาย) มิดีกว่าหรือ"

"ขอถวายพระพร ความเพียร เมื่อเวลามาถึง จัดเป็นการทำ ในสิ่งที่ไม่ควรทำ ความเพียรแต่เนิ่น ๆ เท่านั้นจึงเป็นกิจที่ควรทำ"

"ขอพระคุณเจ้า ช่วยอุปมาให้โยมฟัง"

"พระองค์จะสำคัญ ความข้อนี้เป็นไฉน พระองค์ทรงรับสั่งให้ เขาขุดบ่อน้ำ เพื่อเก็บน้ำรับสั่งให้เขาขุดสระ ในเวลาที่พระองค์ทรง กระหายน้ำ แล้วมีดำริว่า เราจักดื่มน้ำดังนี้หรือ"

"หามิได้ พระคุณเจ้า"

"อุปมานี้ ฉันใด อุปมัยก็ฉันนั้น ขอถวายพระพร ความเพียร ต่อเมื่อเวลามาถึง จัดเป็นการทำสิ่งที่ไม่ควรทำ (ใช้ทำกิจไม่ได้) ความ เพียรแต่เนิ่นๆ เท่านั้น จึงเป็นการทำสิ่งที่ควรทำ ข้อนี้สมจริงดัง พระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

บุคคลรู้ว่า สิ่งใดเป็นประโยชน์ตน (ทั้งประโยชน์ในโลกนี้ โลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือ นิพพาน) พึงทำประโยชน์นั้นเสีย แต่เนิ่นๆ บุคคลผู้เป็นนักปราชญ์ ไม่ควรคล้อยตามความคิดของ พ่อค้าเกวียนรู้แล้วว่าลำบาก แต่ก็ผืนทำ เปรียบเหมือน พ่อค้าเกวียน ละทิ้งทางใหญ่ที่ราบเรียบ ขึ้นสู่ทางที่ขรุขระ ทำให้เพลาเกวียนหัก ต้องซบเซาอยู่ฉันใด บุคคลผู้มีปัญญา หลีกออกจากธรรมเสีย ชอบประพฤติแต่อกุศลธรรม พอถึงปากพระยามัจจุราชอินทรีย์แตก ทำลายย่อมซบเซา ฉันนั้น

พระที่ลาสิกขา ชื่อว่า ทำพระศาสนาให้ยิ่งใหญ่

พระนาคเสน ตอบปัญหาแด่พระเจ้ามิลินท์ ถึงผู้ที่บวชเป็น พระในพระศาสนา ต้องลาสิกขาไม่ทำให้ศาสนาของพระสมณโคดม มัวหมอง แต่ผู้ที่ลาสิกขานั้น กลับทำให้คุณของพระพุทธศาสนาไม่ สามารถชั่งได้ ๕ ประการให้ปรากฎ คือ

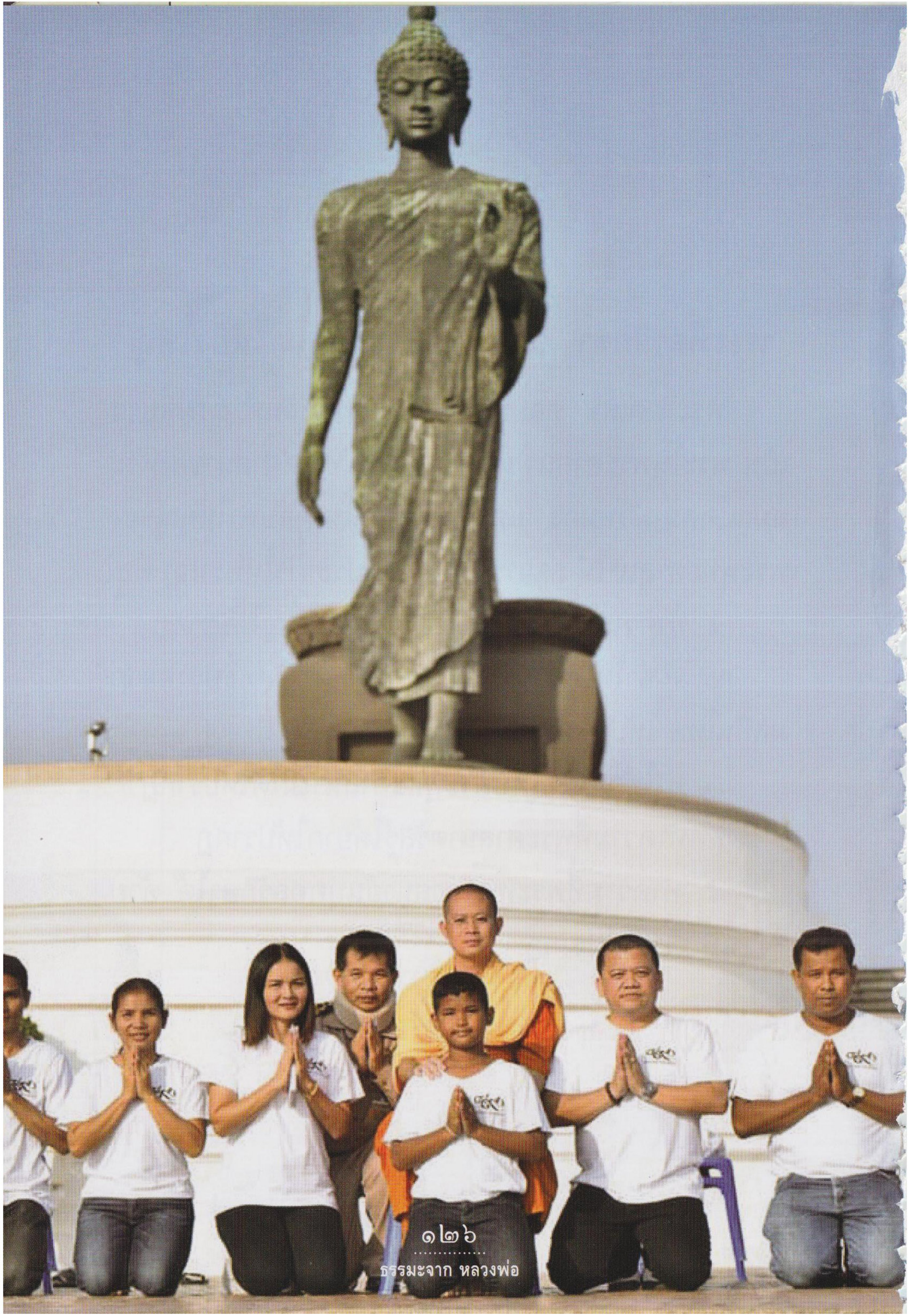
๑. ทำความที่พระศาสนาเป็นภูมิที่ยิ่งใหญ่ให้ปรากฎ

๒. ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นของบริสุทธิ์ปราศจากมลทินโทษ ให้ปรากฏ

๓. ทำให้คนชั่วอยู่ในพระพุทธศาสนาไม่ได้ให้ปรากฎ

๔. ทำความที่พระศาสนาตรัสรู้ได้ยากให้ปรากฏ

๕. ทำความที่พระพุทธศาสนาอันบุคคลรักษาได้ ด้วยสังวรเป็นมากให้ปรากฎ

นิรนฺตรํ อกุฏิลํ อุชุํ วิปุลวิตฺถตํ
มาเปสิ โส มหาวีถึ สติปัฏฐานวรุตฺตมํ

(พุทธวํ.๓๒๙)

พระสุมนพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงสร้างถนนใหญ่คือสติปัฐฐาน อันประเสริฐสุด ไม่มีสิ่งกีดขวาง ไม่คดเคี้ยว ตรงทั้งใหญ่ และกว้าง

* แก้บทว่า อกฺขาน

ตาวกญฺหํ ภิกฺขเว น สุกรํ อกฺขวจเนน ปาปุณิตุํ ยาว ทุกฺขา นิรยา.

ภิกษุทั้งหลาย ทุกข์ (ในโลก) นี้กับทุกข์ในนรกเปรียบกันด้วย การบอก มิใช่กระทำได้ง่าย

(ม.๓/๒๐๕)

อริยมรรคมัชฌิมาปฏิปทา

บุคคลใด ย่อมเจริญปฏิปทาอันเป็นเหตุให้ถึงความดับทุกข์ อันชื่อว่าอริยะ เพราะอรรถว่า บริสุทธิ์ เหตุให้ห่างไกลจากกิเลส และเพราะอรรถว่า ทำความเป็นพระอริยะแก่ ผู้ปฏิบัติ ชื่อว่า ประกอบ ด้วยองค์ ๘ เพราะเป็นที่ประชุมแห่งมรรคมีองค์ ๘ มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น ชื่อว่า อัญชสะ เพราะอรรถเป็นสภาพไม่คดเนื่องจากเป็น ข้อปฏิบัติสายกลาง ซึ่งเว้นจากที่สุดโต้งทั้ง ๒ (คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมถานุโยค) ซื่อตรง เพราะอรรถว่า ละความคดทางกายเป็นต้นได้ ชื่อว่า มรรค เพราะอรรถว่า อันผู้แสวงหาพระนิพพานพึง ดำเนินไป และอรรถว่า กำจัดกิเลสเป็นไปเพื่อถึงคือบรรลุอมตธรรม คืออสังขตธาตุ ได้แก่ ให้เกิดและให้เจริญขึ้นในสันดาน

บุคคลนั้น ท่านเรียก **สุขตฺถโต ตหาจรํ** เพราะต้องการความสุข เมื่อประพฤติให้สมควรแก่ความสุขนั้น

อธิบายศัพท์ว่า อกุปปะ

ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทาทิ อกุปฺปา เม วิมุตฺติ อยมนฺติ มา ชาติ นตฺถิ ทานิ ปุนพฺภโวติ

อนึ่ง ปัญญารู้เห็น ได้เกิดแก่เราว่า ความหลุดพ้นของเราไม่วิบัติแล้ว ชาตินี้เป็น ชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ ไม่มีอีก

ปาฐะว่า **ญาณญฺจ ปน เม ทสฺสนํ อุทปาท**

ความว่า ก็ปัจจเวกขณญาณเกิดขึ้นแก่เราว่า เพื่อพิจารณาคุณที่บรรลุได้ตาม ความเป็นจริง

ปัจจเวกขณญาณ คือ วิปัสสนาญาณที่ ๑๖

ปาฐะว่า อกุปฺปา เม วิมุตฺติ มีอธิบายว่า วิมุตติ คือ พระอรหัตตผล ชื่อว่า อกุปปา เพราะไม่วิบัติ และเพราะมีธรรม ที่ไม่วิบัติเป็นอารมณ์ วิมุตติ ชื่อ อกุปปะ เพราะไม่วิบัติ ด้วยกิเลสมี ราคะ เป็นต้น ชื่อ อกุปปะ เพราะมี พระนิพพานที่ไม่วิบัติ เป็นอารมณ์ อีกด้วย

พระอรหัตตผล ไม่ถูกเบียดเบียนด้วยเหตุ ๒ อย่าง คือ เหตุอันได้แก่มรรค และอารมณ์ คือ นิพพาน เพราะวิมุตติ คือ อรหัตตมรรคไม่ถูกธรรมที่เป็นข้าศึกเบียดเบียน ด้วยเหตุ คือ มรรค เนื่องจากไม่หวนกลับมาสู่กิเลสที่ขจัดได้แล้วด้วยมรรค ๔ อีกและด้วย อารมณ์ที่รับเอาพระนิพพาน อันมีสภาพไม่วิบัติไปเป็นอารมณ์ เพราะ โลกิยสมาบัติที่มีอารมณ์วิบัติไม่อาจรับเอาพระนิพพานเป็นอารมณ์ได้

อีกนัยหนึ่ง ข้อว่า "ความหลุดพ้นของเราไม่วิบัติแล้ว หมายความว่า ความหลุดพ้นนี้ ไม่ได้เกิดจากรูปฌาน หรืออรูปฌาน ซึ่งยังมีการเสื่อมได้ เมื่อฌานเสื่อมกิเลสตัณหา ก็กลับมากำเริบอีก การข่มกิเลสไว้ได้ชั่วขณะด้วยรูปฌาน และอรูปฌาน ซึ่งยังมีการเสื่อม ได้ เมื่อฌานเสื่อมกิเลสตัณหาก็กลับมากำเริบอีก

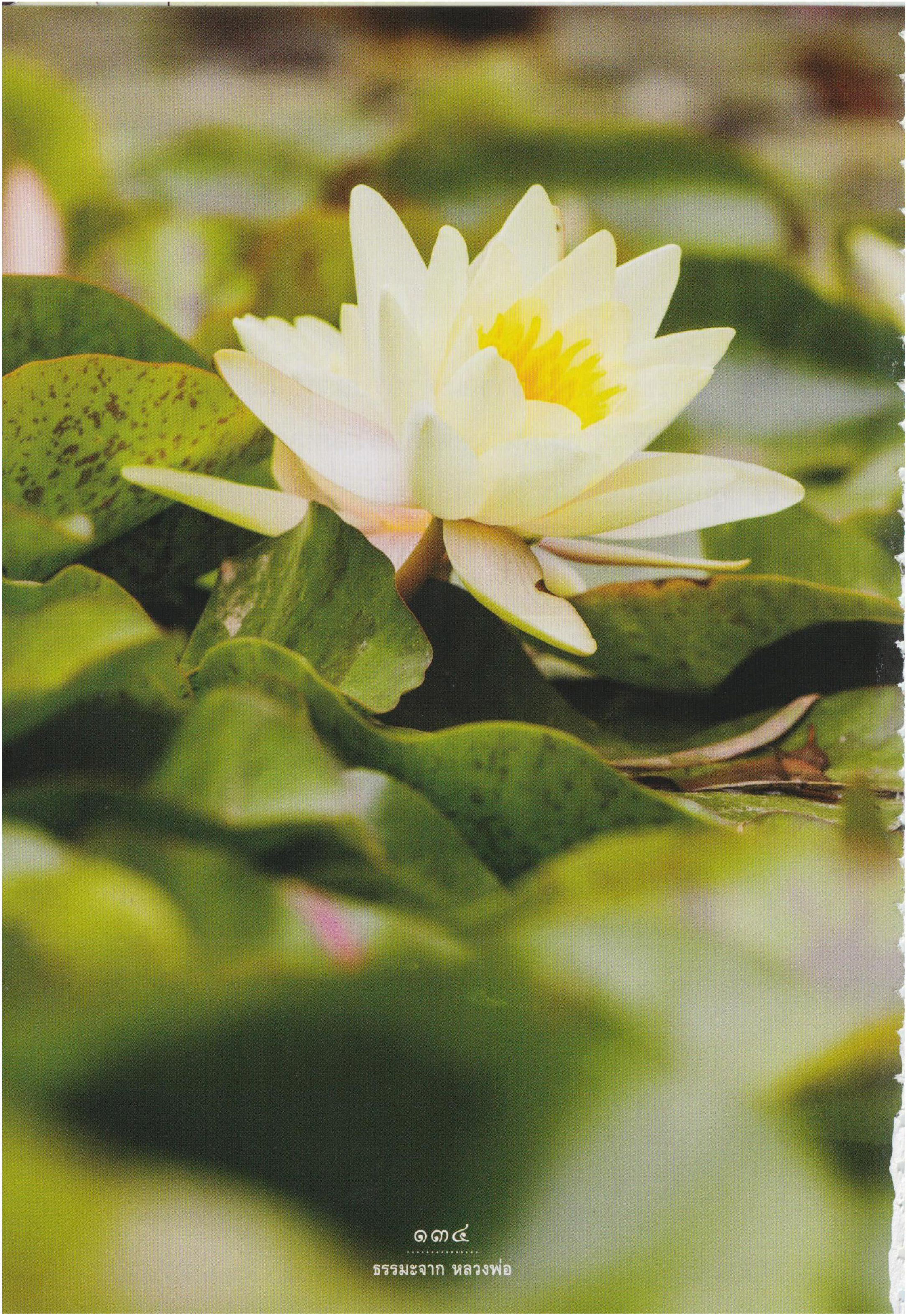
*การข่มกิเลสได้ชั่วขณะด้วยรูปฌาน และอรูปฌานนี้ มีชื่อเรียก ว่า วิกขัมภนวิมุตติ คือความหลุดพ้นด้วยการข่มไว้ อุปมาเหมือนการ ใช้หินทับหญ้า จนแห้งตายไปชั่วขณะ แต่ถ้ายกหินออก หญ้าก็งอก ขึ้นใหม่

*การหลุดพ้นของพระพุทธองค์ จึงเป็นสมุจเฉทวิมุตติ เป็นการ ดับกิเลสได้อย่างเด็ด ขาด และเป็นปัสสัทธิวิมุตติ คือ ความสงบระงับ กิเลสอีกครั้งหนึ่ง

*สมุจเฉทวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นด้วยอรหัตตมรรค ส่วน ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ เป็นความหลุดพ้นด้วยพระอรหัตตผล

*ความหลุดพ้นของพระพุทธองค์ จึงเป็นความหลุดพ้นที่แน่นอน ดับสิ้นกิเลสทั้งหมด ไม่กลับกำเริบอีก

(เถร.อฏ.๕/๑๒๔)

การใช้ศัพท์ว่า เอกจฺเจ อปเร และเกจิ

เอกจฺเจ อาจารย์บางท่าน นิยมใช้เพื่อแสดงความเห็นที่เสมอ กับท่านผู้แต่ง

อปเร อาจารย์ท่านอื่น นิยมใช้เพื่อยกย่อง ความเห็นที่สูงกว่า ความเห็นของท่านผู้แต่ง

เกจิ บางพวก นิยมใช้เพื่อตำหนิความเห็นที่ผู้แต่งไม่เห็นด้วย

ปัจจุบัน **เกจิ** ใช้เรียกพระอาจารย์นั่งปรกพิธีพุทธาภิเษก

ปัญหาเรื่องชวนะจิต

ถาม ธรรมอะไรที่เป็นตัวกำหนดชวนจิตที่เป็นกุศล หรืออกุศล

ตอบ อาวัชชนจิต และโวฏฐัพพนจิต เป็นตัวกำหนด เช่น เมื่อ อาวัชชนจิต ให้ภวังคจิต เปลี่ยนแปลไปโดยแยบคาย โดยความ เป็นเหตุให้ได้รับความสุข และโวฏฐัพพนจิต ต้องสินแล้วโดยแยบคาย ข้อที่ชวนจิตนี้ จักเป็นอกุศล มิใช่ฐานะที่จะมีได้ แต่ถ้าเมื่อ อาวัชชนจิต ยังภวังคจิตให้เปลี่ยนแปลไปโดยไม่แยบคาย และโวฏฐัพพนจิต ตัดสินโดย ไม่แยบคาย ข้อที่ชวนจิตนี้ จักเป็นกุศลมิใช่ฐานะที่จะมีได้

*เมื่ออาวัชชนจิต และโวฏฐัพพนจิตทั้งสอง ยังภวังคจิตให้ เปลี่ยนแปลไป และตัดสินโดยแยบคายแล้ว พึงทราบว่า ชวนจิต เป็นกุศล

*ถ้าให้เปลี่ยนแปลไป และตัดสินโดยไม่แยบคาย ชวนจิตก็เป็น อกุศล

อกุศลปริจจาคะ การสละอกุศล เป็นพื้นฐานที่ทั่วไปแก่การ พิจารณากุศล และสมาธินทรีย์ที่เป็นอริยมรรค

ด้วยพระดำรัสว่า การสละอกุศล ท่านกล่าวหมายเอา ปหาน-ปริญญา

(ส.๒๖๒)

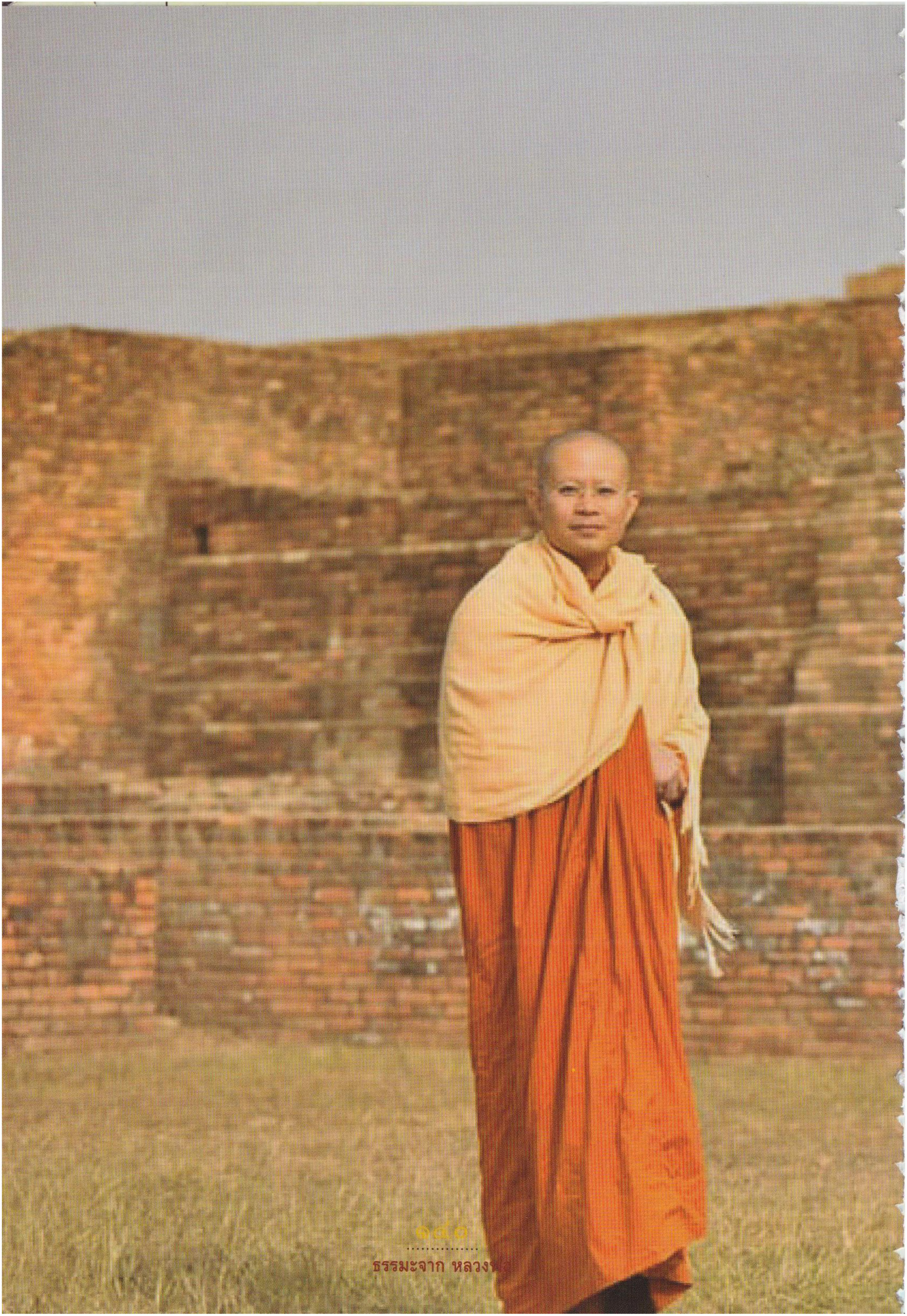
*ความจริง นิวรณ์เป็นข้าศึกต่อองค์ฌานและองค์ฌาน ก็เป็นข้าศึกต่อนิวรณ์เหมือน กัน

คำว่า ข้าศึก = การกำจัด, การทำลาย คัมภีร์เปฏโก ปกาส กล่าวว่า สมาธิเป็นข้าศึก ต่อกามฉัน, ปีติ เป็นข้าศึก ต่อพยาบาท วิตก เป็นข้าศึกต่อถีนมิทธะ, สุข เป็นข้าศึก ต่ออุทธัจจะกุกกุจจะ, และวิจาร เป็นข้าศึกต่อวิจิกิจฉา

*ผู้มีอกุศลมูล ชื่อว่า อกาลวาที อภูตวาที อนัตถวาที อธัมมวาที อวินยวาที

*ผู้มีกุศลมูล ชื่อว่า กาลวาที ภูตวาที อัตถวาที ธัมม วาที วินยวาที

(ส.๒๗๐)

อำนาจของอกุศลวิตก

ตโย เม ภิกฺขเว อกุศลวิตกฺกา อนฺธกรณา อจกฺขุกรณา อญฺญาณกรณา ปญฺญานิโรธิกา วิฆาตปกฺขิกา อนิพฺพาน สํวตฺตนิกา.

ภิกษุทั้งหลาย อกุศลวิตก ๓ ประการ นี้ ทำความมืดบอด เพราะห้ามการเห็นตามความเป็นจริง

*ไม่ทำให้เกิดจักษุ คือปัญญาจักษุ

*ไม่ทำให้เกิดความรู้ อริยสัจธรรม

*ดับปัญญา คือกัมมัสสกตาปัญญา ฌานปัญญา วิปัสสนาปัญญา

*เป็นฝักฝ่ายคับแค้น คือทุกข์ เพราะให้ผลอันไม่น่าปารถนา

*ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน คือความดับทุกข์

(อิติวุต. ๒๔๔ (๒๗๓))

ปัญญา ๕ ในธรรมจักร

ปาฐะว่า จกฺขุํ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ.

คำทั้ง ๕ มีความหมายเดียวกัน คือปัญญา

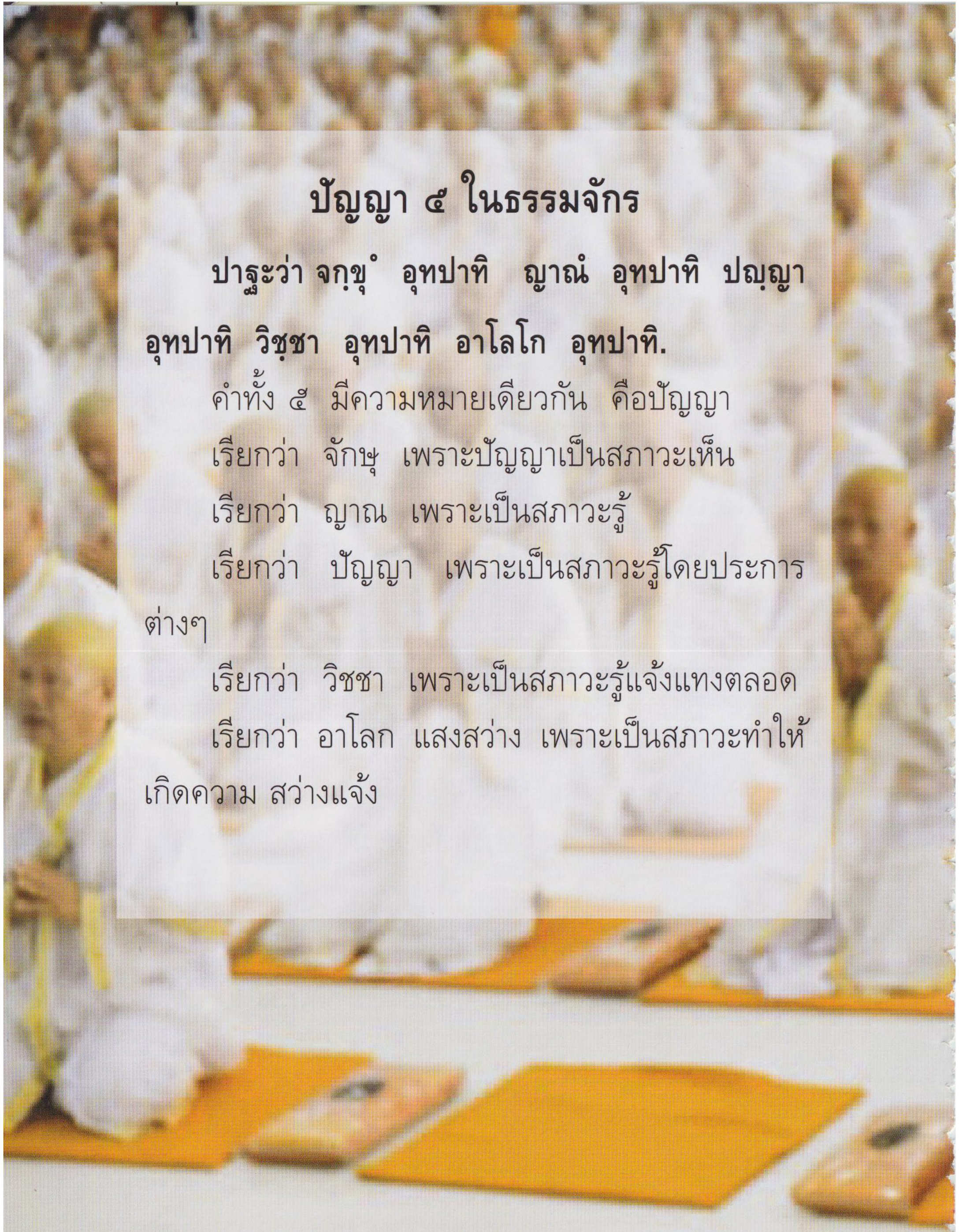
เรียกว่า จักษุ เพราะปัญญาเป็นสภาวะเห็น

เรียกว่า ญาณ เพราะเป็นสภาวะรู้

เรียกว่า ปัญญา เพราะเป็นสภาวะรู้โดยประการต่างๆ

เรียกว่า วิชชา เพราะเป็นสภาวะรู้แจ้งแทงตลอด

เรียกว่า อาโลก แสงสว่าง เพราะเป็นสภาวะทำให้เกิดความ สว่างแจ้ง

อันตรายที่ปกปิด - ไม่เปิดเผย - ไม่ปรากฏ คือ กิเลสทุกชนิด ทุจริตทุกทาง ความกระวนกระวายทุกอย่าง ความเร่าร้อนทุกสถาน ความเดือดร้อนทุกประการ ธรรมปรุงแต่งฝ่าย อกุศลทุกประเภท เหล่านี้เรียกว่า อันตรายที่ปกปิด ไม่เปิดเผย ไม่ปรากฏ

(มหานิ. ๑๐ ส.๒๘๕)

สถานที่บัญญัติพระวินัย

คัมภีร์อรรถกถากังขาวีตรณี ได้แสดงสถานที่ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ ๗ แห่ง คือ

๑ เมืองเวสาลี ๒ เมืองราชคฤห์ ๓ เมืองสาวัตถี ๔ เมืองอาฬวี ๕ เมืองโกสัมพี ๖ แคว้นสักกะ ๗ แคว้นภัคคะ

* ในคัมภีร์ปาติโมกขปทัตถอนุวัณณนา หน้า ๗๕ ได้อธิบาย เพิ่มเติมว่า

๑. ในเมืองเวสาลี ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ ๑๐ ข้อ

๒. ในเมืองราชคฤห์ ทรงบัญญัติไว้ ๒๑ ข้อ

๓. ในเมืองสาวัตถี มีบัญญัติไว้ ๒๙๔ ข้อ

๔. ในเมืองอาฬวี มีบัญญัติไว้ ๖ ข้อ

๕. ในเมืองโกสัมพี มีบัญญัติไว้ ๘ ข้อ

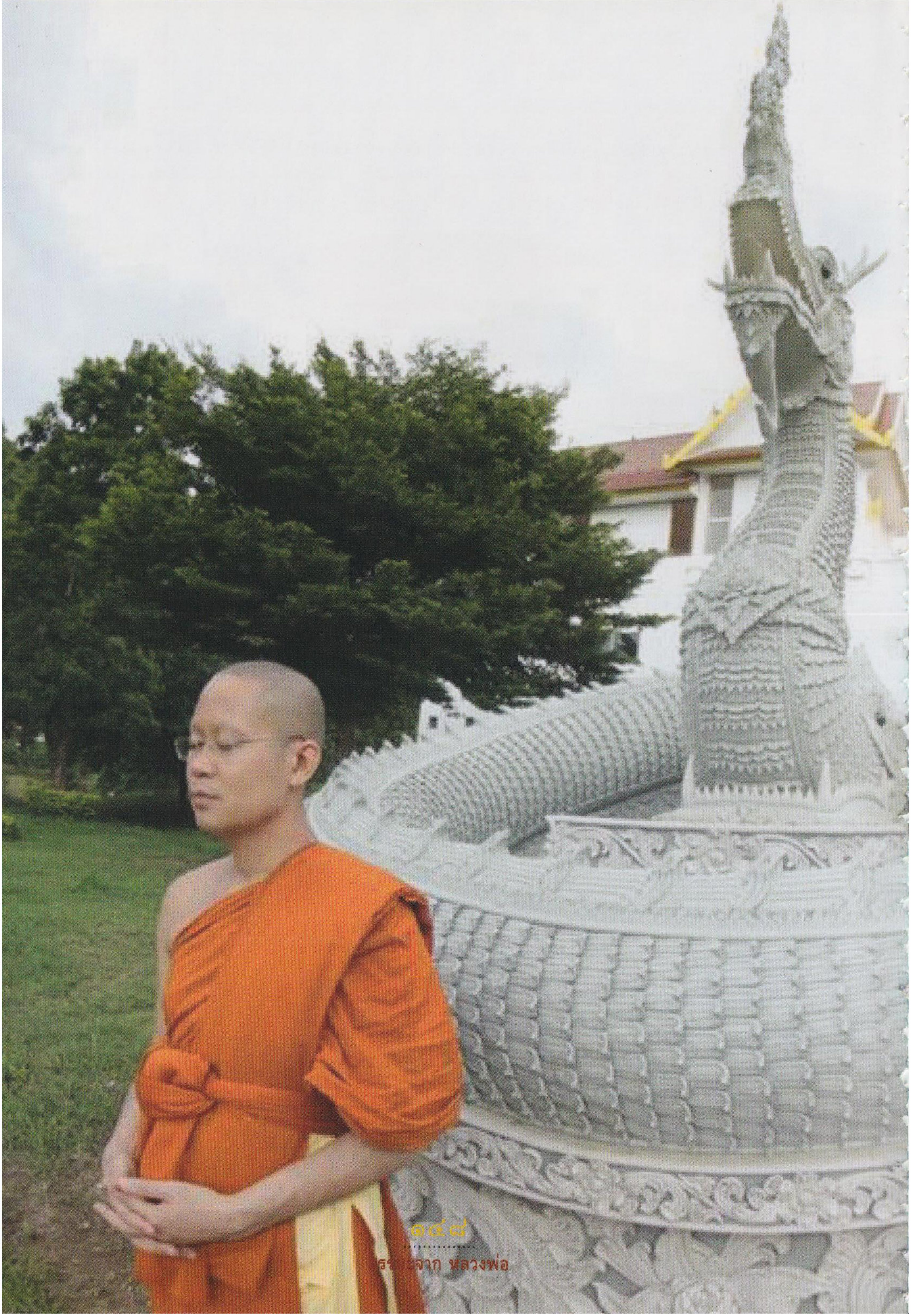
๖. ในแคว้นสักกะ มีบัญญัติไว้ ๘ ข้อ

๗. ในแคว้นภัคคะ มีบัญญัติไว้ ๓ ข้อ

รวมสิกขาบท ๓๕๐ ข้อ จำแนกเป็นสาธารณบัญญัติ ๑๗๔ ข้อ และอสาธารณ บัญญัติ ๑๗๖ ข้อ

สิกขาบทที่บัญญัติเฉพาะแก่ภิกษุอย่างเดียวมี ๒๒๐ ข้อ และสิกขาบทที่ทรงบัญญัติ แก่นางภิกษุณีอย่างเดียวมี ๓๐๔ ข้อ

รวมเป็นสิกขาบททั้งหมด ๕๒๔ ข้อ โดยการไม่นับซ้ำกัน

พระพุทธองค์ทรงเปรียบภิกษุในพระธรรมวินัยของพระองค์ว่า เหมือนขุนศึกผู้เชี่ยวชาญ การยิงธนู ๓ ประการ คือ

๑. ยิงได้ไกล

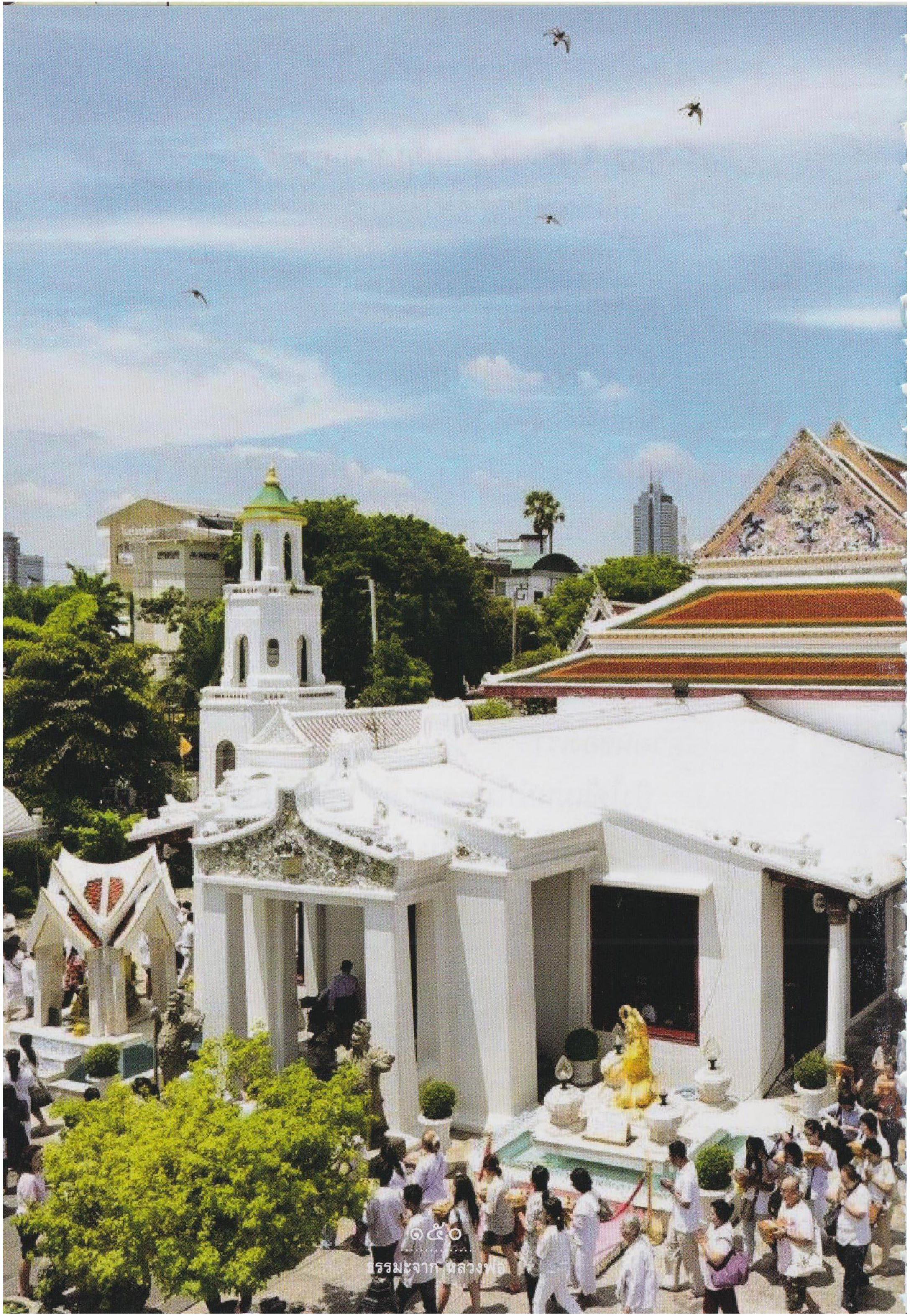
๒. ยิงได้แม่นยำ (ไม่พลาดเป้า)

๓. ทำลายกองทัพใหญ่ได้

๑. ยิงได้ไกล หมายถึง ภิกษุพิจารณาเห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยปัญญาอันชอบ ตามความเป็นจริงทั้งที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน ทั้งภายใน ภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต ไกลหรือใกล้ ก็ตาม อย่างนี้ว่า นั่นไม่ใช่ของเรา เราไม่ได้เป็นนั่น นั่นไม่ใช่ตัวตนของเรา

๒. ยิงได้แม่นยำไม่พลาดเป้า หมายถึง รู้แจ้งตามความ จริงว่า นี้ทุกข์ นี้สมุทัย เหตุเกิดทุกข์ นี้ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ นี้ทุกขนิโรธคามีนีปฏิปทา ข้อปฏิบัติได้ถึงความดับทุกข์

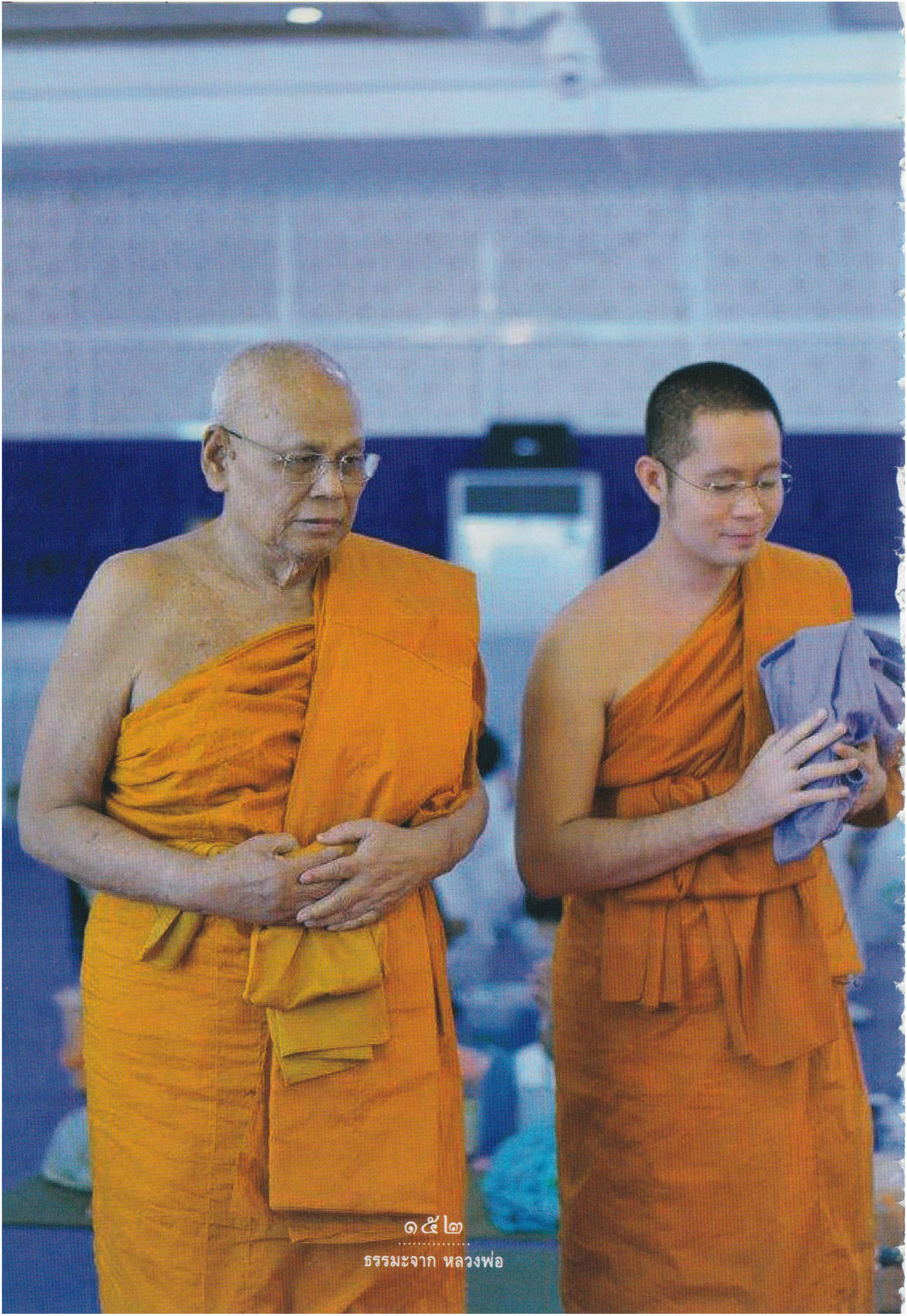
๓. ทำลายกองทัพใหญ่ได้ คือสามารถทำลายกองอวิชชา ใหญ่ได้

โลกายตศาสตร์ หมายถึง วิตัณฑวาทศาสตร์ คือ ศิลปะ แห่งการเอาชนะผู้อื่นในเชิงวาทศิลป์ โดยอ้างถึง ทฤษฎีและประเพณี ทางสังคมมาหักล้างสัจธรรม มุ่งแสดงให้เห็นว่า ตนฉลาดแล้ว มิได้มุ่งสัจธรรมแต่ประการใด

(ส.๓๘๙)

ผู้ลาสิกขาทำพระพุทธศาสนาที่ควรรักษาด้วยสังวรให้ปรากฏ

พระเจ้ามิลินท์ ถามว่า บุคคลเหล่าใด (บวชแล้ว) เวียนกลับคืน สู่เพศ ที่ต่ำ (ลาสิกขา) บุคคลเหล่านั้น ยังจะชื่อว่าทำความที่พระพุทธ-ศาสนาที่ควรรักษาด้วยสังวรเป็นอันมากให้ปรากฏได้อย่าง ?

พระนาคเสน ตอบว่า เปรียบเหมือนบุคคลเข้าสู่ยุทธภูมิครั้งยิ่งใหญ่ ถูกกองทัพข้าศึก ห้อมล้อมโดยรอบทิศ เห็นศัตรูถือหอก มุ่งเข้าใส่ ก็กลัวถอยหนีไป เพราะเหตุไร ? เพราะกลัวที่จะรักษายุทธวิธี มากมายหลายกระบวนท่า ฉันใด ขอถวายพระพร บุคคลเหล่าใด เหล่าหนึ่ง ซึ่งเป็นคนเลวไม่สำรวม ไม่มีความละอาย หากิริยามิได้ ไม่อดทนกลอกกลิ้งโลเลสถุลเป็นคนพาล บวชมาในพระศาสนาของ พระชินวรพุทธเจ้า บุคคลเหล่านั้น เมื่อไม่อาจรักษาสิกขาบทต่าง ๆ มากมายได้ ก็ท้อใจถอยหนีไป เวียนกลับคืนสู่เพศที่ต่ำ ต่อกาลไม่นานเลย เพราะเหตุอะไร ? เพราะศาสนาของพระ-ชินวรพุทธเจ้าเป็นของที่ต้องรักษาไว้ด้วยสังวรมีอย่างต่าง ๆ เป็นอันมาก ฉันนั้น เหมือนกัน

(ส.๓๕๕)

โครงการอุปสมบท ๙๙๙ รูป
ถวายเป็นพระราชกุศลแด่
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
เนื่องในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ
พุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม

เญยยธรรม ธรรมที่ควรรู้มี ๕ ประการ

๑. สังขาร = นามธรรม ๕๓
คือ จิต ๑ เจตสิก ๕๒ นิปผันนรูป ๑๙ รูป

๒. วิการ = รูป ๕ วิญญัติรูป ๒
ลหุตา มุทุตา และกัมมัญญตา

๓. ลักษณะ = ลักขณรูป ๔ อุปจยสันตติชรตา
อนิจจตา

๔. นิพพาน = คือสภาพดับกิเลสและกองทุกข์

๕. บัญญัติ = คือสมมุติที่ชาวโลกหมายรู้กัน
เช่น ภูเขา ต้นไม้ แผ่นดิน เป็นต้น

คุณของนิพพาน

อิทมชรมิทมรํ

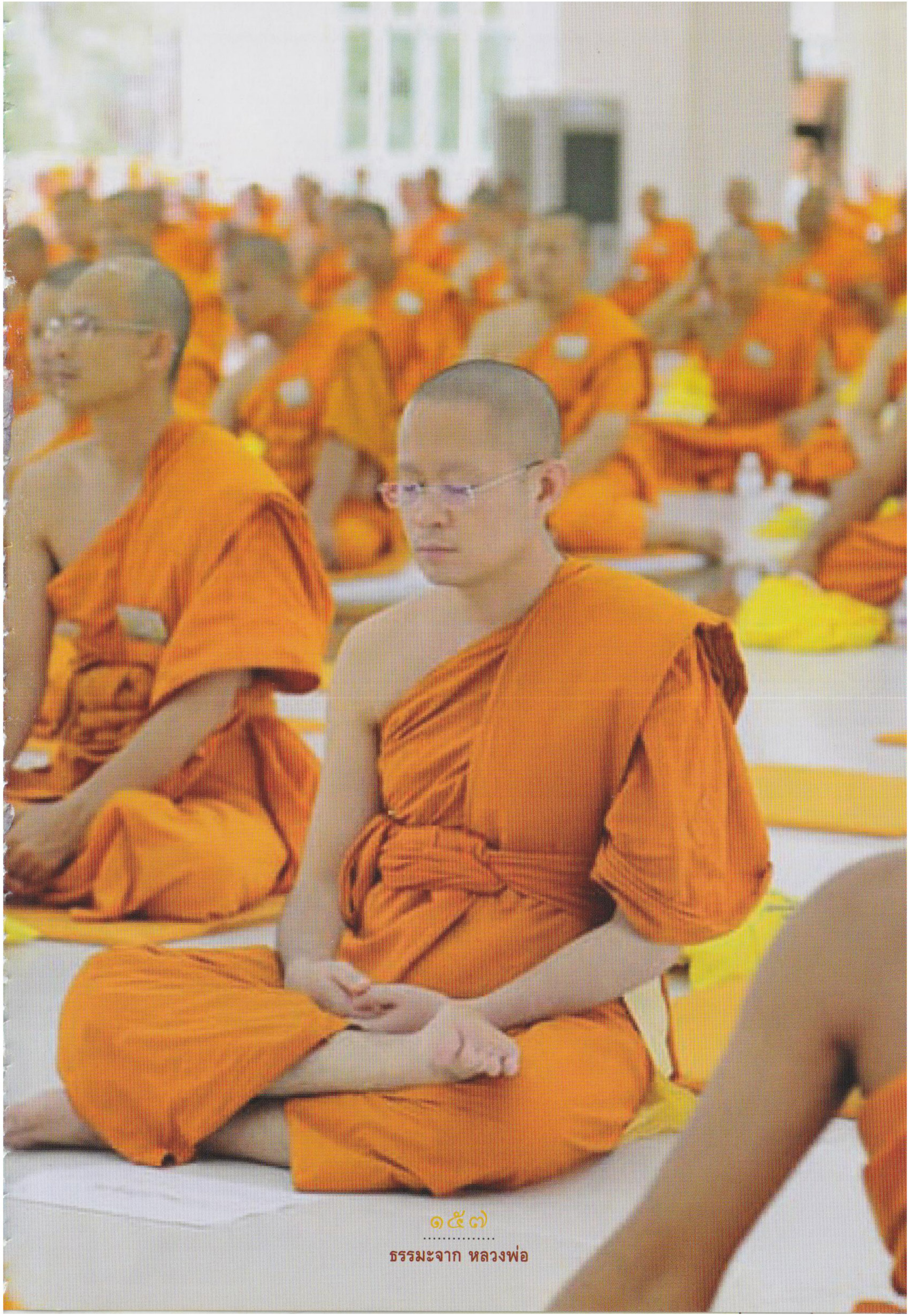
อิทมชรามรํ ปทมโสกํ

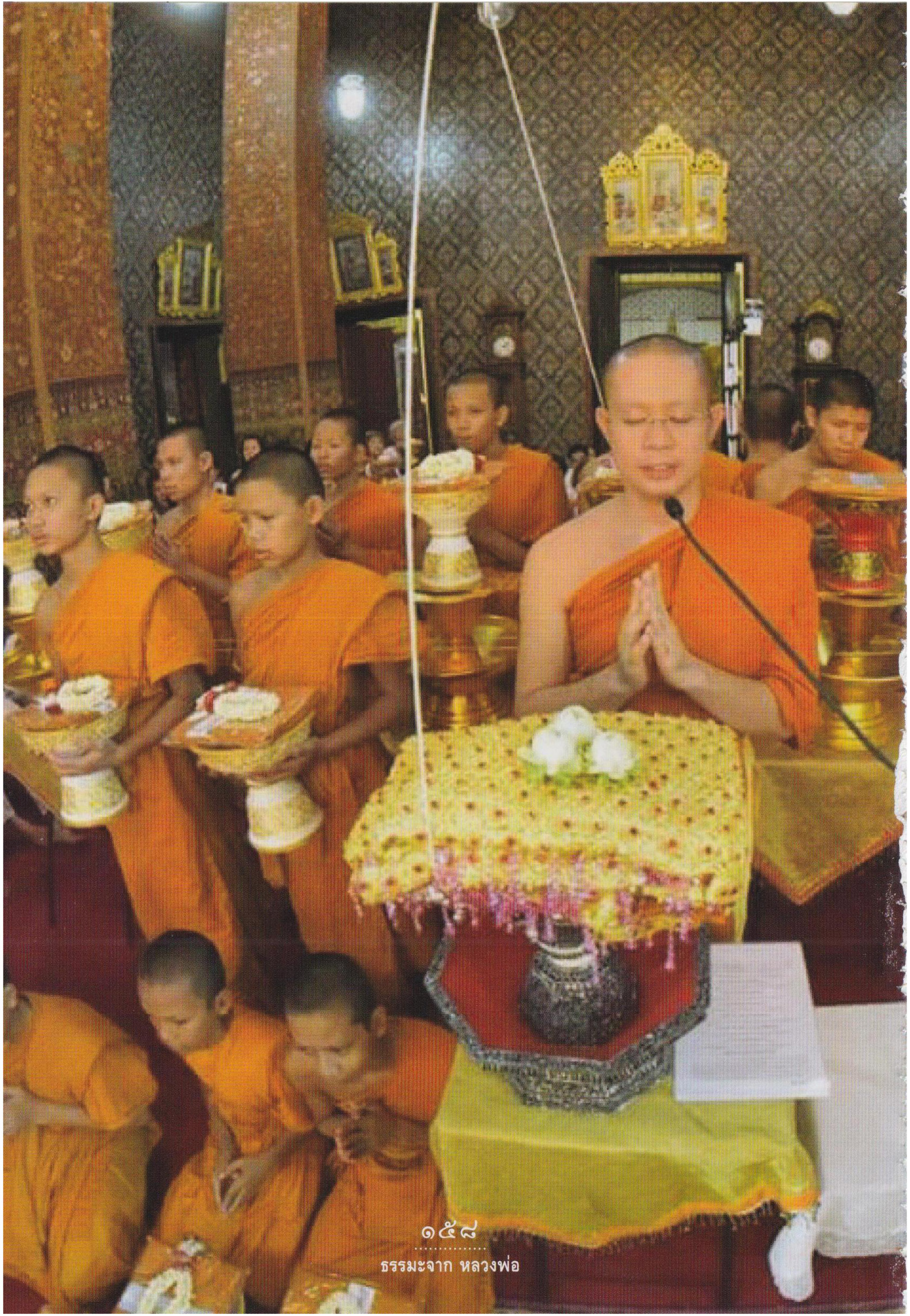
อสปตฺตมสพฺพาธํ

อขลิตมภยํ นิรุปตาปํ

นิพพานนี้ไม่แก่ ไม่ตาย เป็นทางดำเนิน
ถึงความไม่แก่และไม่ตาย ไม่มีความเศร้าโศก
ไม่ถูกข้าศึกเบียดเบียน ไม่พลาด ไม่มีภัย
ไม่มีความเดือดร้อน

(เถรี.๔๓๔)

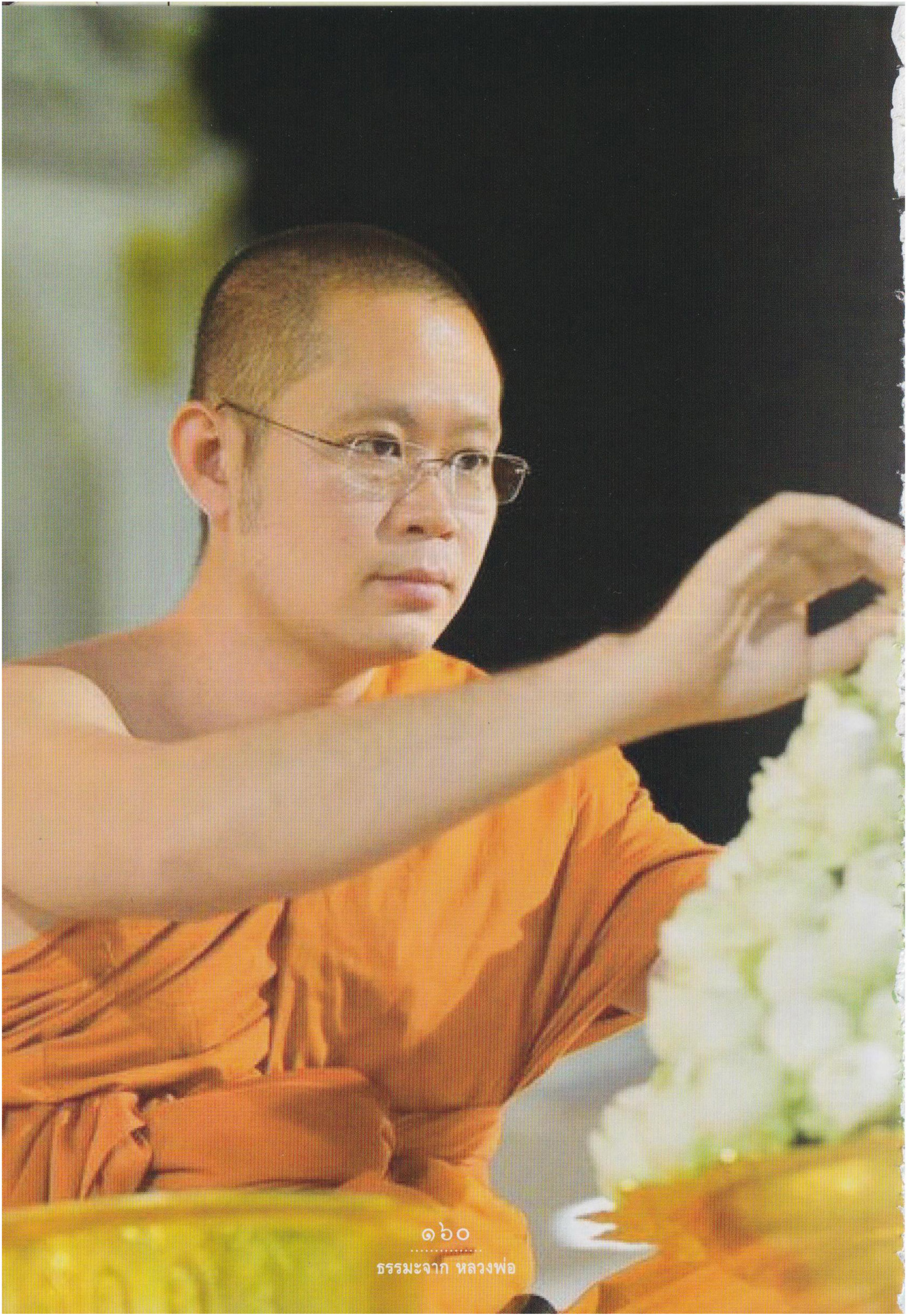

*อนุโลมขนฺติ = วิปัสสนาญาณที่คล้อยตามอริยสัจ ๔

วิปัสสนาญาณ บางแห่งเรียกวิปัสสนาญาณทั่วไปว่าเป็น อนุโลมขันติ บางแห่ง หมายถึง สังขารุเปกฺขาญาณ ที่อยู่ใกล้กับมรรค ญาณตามฐานะ

*ในการไม่ทำบาปทั้งปวงนั้นมีอุปมาดังนี้

เปรียบเหมือนมีก้อนเหล็กอยู่ ๒ ก้อน ก้อนหนึ่งเย็น แต่เปื้อนคูถ (อุจจาระ) ก้อนหนึ่งร้อนลุกโชน ในก้อนเหล็กทั้งสองนั้น คนฉลาดรังเกียจก้อนเหล็กเย็นจึงไม่จับ เพราะกลัวเปื้อนคูถ รังเกียจก้อนเหล็กร้อนไม่จับเพราะกลัวความร้อน ในข้ออุปมานั้น พึงทราบการหยั่งลงสู่ความละอายภายใน (เกิดความละอาย) แล้วไม่ ทำบาป เหมือนการไม่จับก้อนเหล็กเย็น เพราะรังเกียจที่จะเปื้อนคูถ พึงทราบการไม่ทำบาปเพราะกลัวอบายภูมิ เหมีนอการไม่จับก้อน เหล็กร้อนเพราะกลัวความร้อน

ญาณ ๓ อาการ ๑๒ ในอริยสัจ ๔

*คำว่า รอบ ๓ คือ สัจจญาณ กิจจญาณ และกตญาณ

ส่วนอาการ ๑๒ คือ ญาณ ๓ คูณด้วย อริยสัจ ๔

อรหัตตมรรคญาณพร้อมกับปัญญา ๑๒ ประการที่เกิดก่อน และหลังการบรรลุธรรม เรียกว่า ยถาภูตญาณ คือปัญญารู้เห็นตาม ความเป็นจริง

๑. สัจจญาณ คือ ความเข้าใจในความจริงเกี่ยวกับอริยสัจ เช่นเข้าใจว่า อุปาทาน ขันธ์ ๕ คือ ทุกข์

๒. กิจจญาณ คือ ความเข้าใจหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติ เช่น เข้าใจว่าทุกข์สัจ เป็นธรรมควรกำหนดรู้

๓. กตญาณ คือ ความเข้าใจหน้าที่นั้นได้ทำสำเร็จแล้ว เช่นเข้าใจว่า ได้กำหนด รู้ทุกขสัจแล้ว

กล่าวโดยสรุป ญาณ ๓ ที่เกี่ยวกับอริยสัจ ๔ รวมทั้งหมด มี ๑๒ ประการ ดังนี้ คือ

๑. สัจจญาณ คือ ปัญญาที่รู้เห็นอริยสัจ ๔ ก่อนและหลังและขณะบรรลุโลกุตตร มรรค กล่าวคือ

- ก่อนบรรลุมรรค ความรู้ว่านี้ คือ ทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ จัดเป็นสัจจญาณที่ได้มาจากการศึกษา และ สดับตรับฟังสำหรับผู้เป็นสาวก (สุตมยปัญญา)

- ในขณะบรรลุมรรค สัจจญาณในนิโรธสัจ ที่เกิดขึ้นเป็นการรู้แจ้งโดย ประจักษ์ด้วยตนเอง ส่วนสัจญาณในทุกขสัจ สมุทัยสัจ และมรรคสัจ ก็แจ่มแจ้งในขณะบรรลุมรรค

- หลังการบรรลุมรรค เป็นสภาพที่ประจักษ์ ด้วยการพิจารณาทบทวน (ปัจจเวกขณญาณ)

๒. กิจจญาณ คือ ปัญญาที่รู้ว่าธรรมใดควรกำหนดรู้ ธรรมใดควรละ ธรรมใด ควรทำให้แจ้งธรรมใดควรเจริญ การรู้กิจ ที่ควรทำในอริยสัจ ๔ นี้ มีได้ก่อนการบรรลุมรรค กล่าวคือ ความรู้ว่า ทุกข์เป็นธรรมควรกำหนดรู้ สมุทัยเป็นธรรมควรละ นิโรธ เป็นธรรม ที่ควรทำให้แจ้ง เป็นกิจญาณที่เกิดขึ้นก่อนจะเจริญวิปัสสนา และ ขณะเจริญวิปัสสนา

๓. กตญาณ คือ ปัญญาที่รู้ว่า กิจที่ควรทำได้ทำสำเร็จแล้ว คือเมื่อพระโยคาวจร ได้ทำกิจที่ควรทำ อันได้แก่ การกำหนดรู้ การ

ละ การทำให้แจ้ง และการทำให้เจริญจนสำเร็จแล้ว ก็จะรู้ได้ด้วยการ พิจารณาทบทวนญาณ

ญาณทัสสนะทั้ง ๑๒ อย่างนี้ คือ สัจจญาณ ๔ กิจจญาณ ๔ กตญาณ ๔ จำแนก ตามประเภทของอริยสัจ ๔ คือ

- ทุกขสัจ เป็นธรรมที่ควรกำหนดรู้ ให้เข้าใจสภาวะของรูปนาม จนรู้เห็นไตรลักษณ์ อันเป็นความจริงของชีวิต ความเข้าใจทุกข์อย่างถูกต้อง เรียกว่า ปริญญาปฏิเวธ คือการแทงตลอดด้วยการ กำหนดรู้
- สมุทัย เป็นธรรมที่ควรละ การละสมุทัย เรียกว่า ปหาน-ปฏิเวธ คือ การแทงตลอดด้วยการละ
- นิโรธสัจ เป็นธรรมควรทำให้แจ้ง การทำให้แจ้งนิโรธสัจ เรียกว่า สัจฉิกิริยาปฏิเวธ คือ การแทงตลอดด้วยการทำให้แจ้ง
- มรรคสัจ เป็นธรรมที่ควรเจริญ การทำมรรคให้เจริญ เรียกว่า ภาวนา ปฏิเวธ คือ การแทงตลอดด้วยการอบรม (เจริญ) ในขณะการบรรลุโลกุตตรมรรค การรู้เห็น นิโรธสัจ ย่อมเป็นไป โดยอาการทำให้แจ้งส่วนอีก ๓ อย่างนั้น เป็นการรู้โดยการทำกิจ ที่ควรทำให้สำเร็จด้วยการกำหนดรู้ การละ และการทำให้เจริญดัง คัมภีร์อรรถกถา กล่าวว่า อปรภาเค ตีสุ กิจฺจโต ปฏิเวโธ โหติ นิโรเธ อารมฺมณปฏิเวโธ.

(ที.อฏ.๒/๔๑๗)

การแทงตลอดในสัจจะ ๓ ย่อมมีได้โดยหน้าที่ คือ การกำหนดรู้ การรู้ การอบรมร่วมในนิโรธสัจ มีการแทงตลอด โดยรับเอาเป็นอารมณ์

ไพศาลพันธุ์ปลา
081-9347446

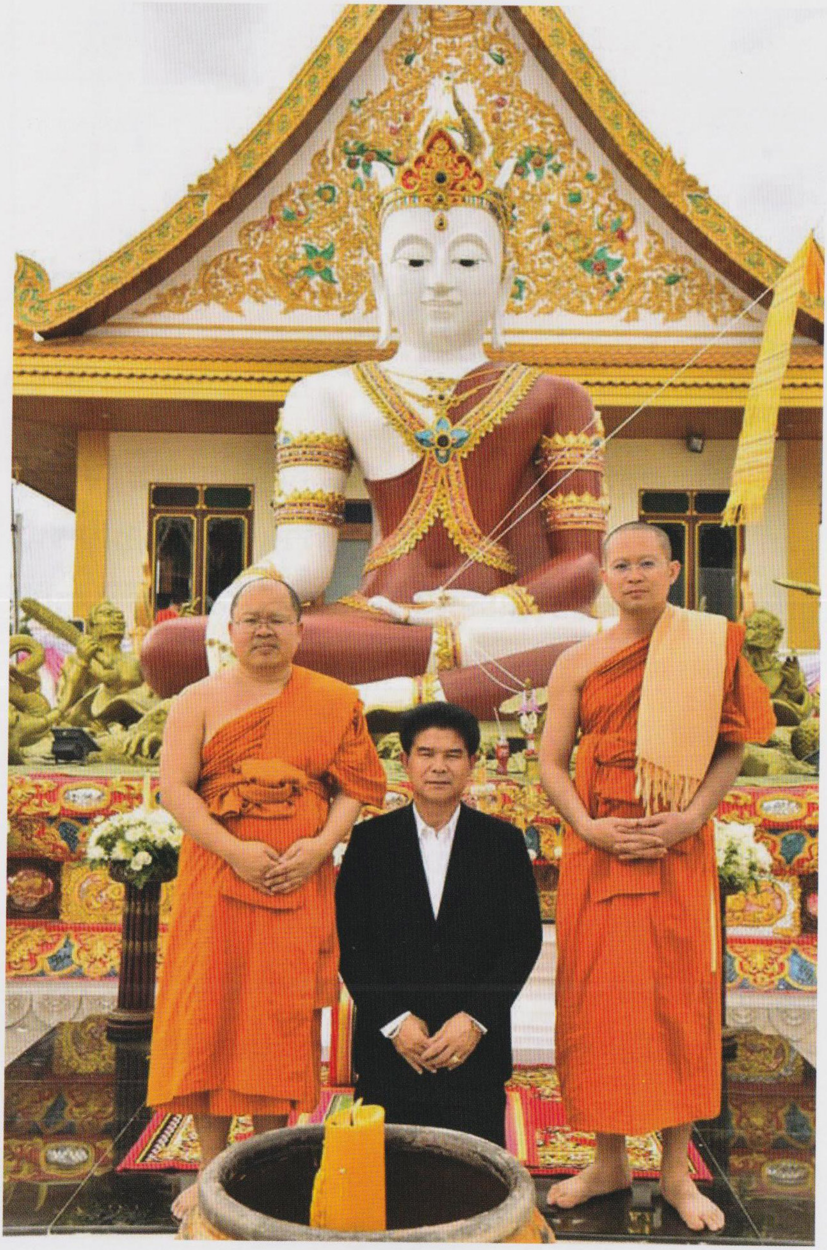
การพิจารณาเวทนา

*ให้พิจารณาสุขเวทนา โดยความเป็นทุกข์ คือ โดยความเป็น วิปริณามทุกข์ ด้วยมรรคปัญญา อันประกอบด้วยวิปัสสนา

*จริงอยู่สุขเวทนา แม้จะให้ความสบายใจในเวลาบริโภค แต่ก็ เป็นทุกข์โดยแท้ ในเวลาที่แปรปรวนไป เหมือนโภชนะที่เจือปนด้วย ยาพิษ ฉะนั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงให้พิจารณาสุขนั้น โดยความเป็น ทุกข์

*พิจารณาเห็นทุกข์ โดยความเป็นลูกศรปักอยู่ที่ร่างกาย

*จริงอยู่ ทุกขเวทนานั้น จะเกิดขึ้นก็ตามจะถึงความตั้งอยู่ก็ตาม จะแตกสลายไป (ดับไป) ก็ตาม ชื่อว่าย่อมเบียดเบียนอยู่เสมอทีเดียว เหมือนลูกศรปักอยู่ที่ร่างกาย ขณะติดอยู่ก็ตาม ขณะถอนออกก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดความปวดร้าวอยู่นั่นเอง ท่านจึงกล่าวย้ำให้พิจารณา สรีระนั้นว่าเป็นทุกข์

ธรรม ๘ ประการ ตัดขาดโวหารในอริยวินัย

*ธรรม ๘ ประการเหล่านี้ ย่อมเป็นไปเพื่อตัดขาดโวหาร ในอริยวินัย คือ

๑. เพราะอาศัยการไม่ฆ่าสัตว์ จึงละการฆ่าสัตว์

๒. อาศัยการไม่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้จึงละอทินนาทาน

๓. อาศัยการพูดจริง จึงละการพูดเท็จ

๔. อาศัยการไม่พูดส่อเสียดจึงละคำส่อเสียด

๕. อาศัยความไม่ตัดใจในความโลภจึงละความโลภด้วย อำนาจความกำหนัด ยินดี

๖. อาศัยการไม่นินทาและการไม่ประทุษร้าย จึงละการนินทาและการ ประทุษร้าย

๗. อาศัยความไม่โกรธและความไม่ขุ่นเคือง จึงละความไม่ โกรธ และความขุ่นเคืองใจได้

๘. อาศัยความไม่ดูหมิ่น จึงละความดูหมิ่นได้

(ส.๕๕๒ ม.๒/๒๓)

เหตุที่อุบาสกผู้เป็นพระโสดาบันสมควรกราบไหว้ลุกต้อนรับ ภิกษุผู้เป็นปุถุชน

พระนาคเสน ถวายพระพร พระเจ้ามิลินท์ว่า ขอถวายพระพรมหาบพิตร ธรรมเครื่องสร้างความเป็นสมณะของสมณะ มี ๒๐ อย่างเหล่านี้ (มีความยินดีในธรรมเป็น ต้น) และเพศมี ๒ อย่าง (คือ ทรงผ้ากาสาวพัชตร์ และมีศรีษะโล้น) เหล่านี้แล ภิกษุย่อมสมาทาน ประพฤติกุศลธรรมเหล่านี้ เพราะความที่ธรรมเหล่านั้น ไม่บกพร่อง บริบูรณ์ถึงพร้อมเพียบพร้อม ย่อมก้าวลงสู่อเสกขภูมิ อรหัตตภูมิ อันประเสริฐ ชื่อว่า เป็นผู้ไปสู่ที่ใกล้ความเป็นอรหันต์ เหตุนั้น อุบาสก ผู้เป็นพระโสดาบัน ควรจะกราบไหว้ ลุกต้อนรับ ภิกษุผู้เป็นปุถุชน อุบาสกผู้ป็นพระโสดาบัน ควรจะกราบไหว้ ลุกต้อนรับ ภิกษุผู้ปุถุชน ด้วยคิดว่า ท่านผู้นั้นเข้าถึงความเป็นผู้เสมอเหมือนกับพระขีณาสพ ทั้งหลาย เราไม่มีสมัย (โอกาส) นั้น อุบาสกผู้เป็นพระโสดาบัน ควรจะ กราบไหว้ ลุกต้อนรับ ภิกษุผู้เป็นปุถุชน ด้วยคิดว่า ท่านผู้นั้นเข้าถึง ความเป็นบริษัทอันเลิศ เราไม่ใช่ ผู้เข้าถึงฐานะนั้น

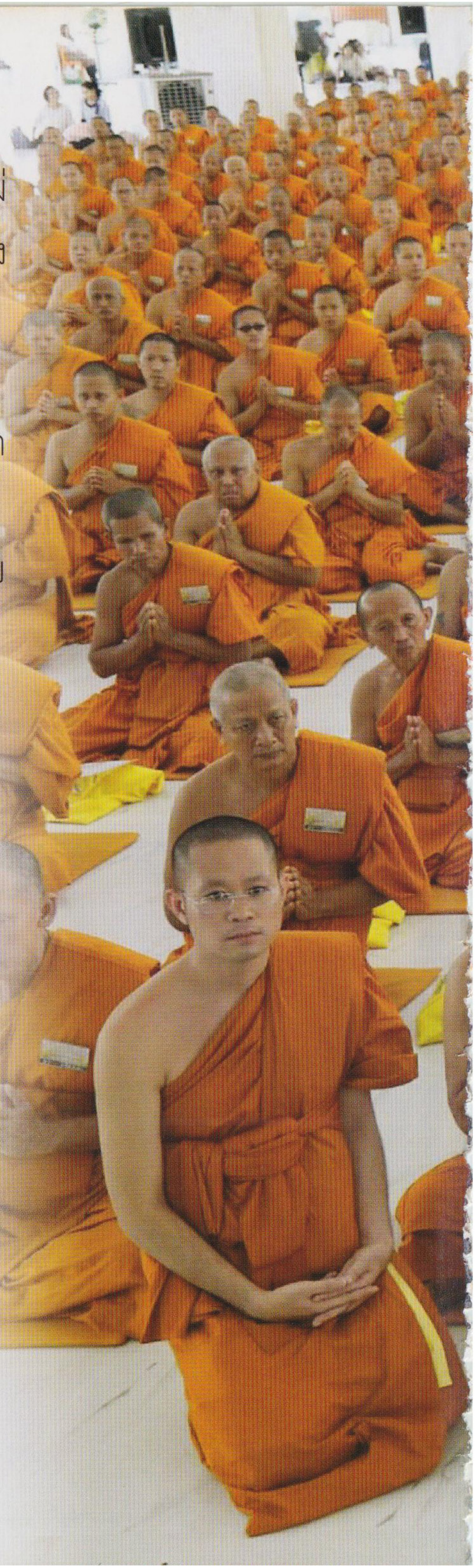

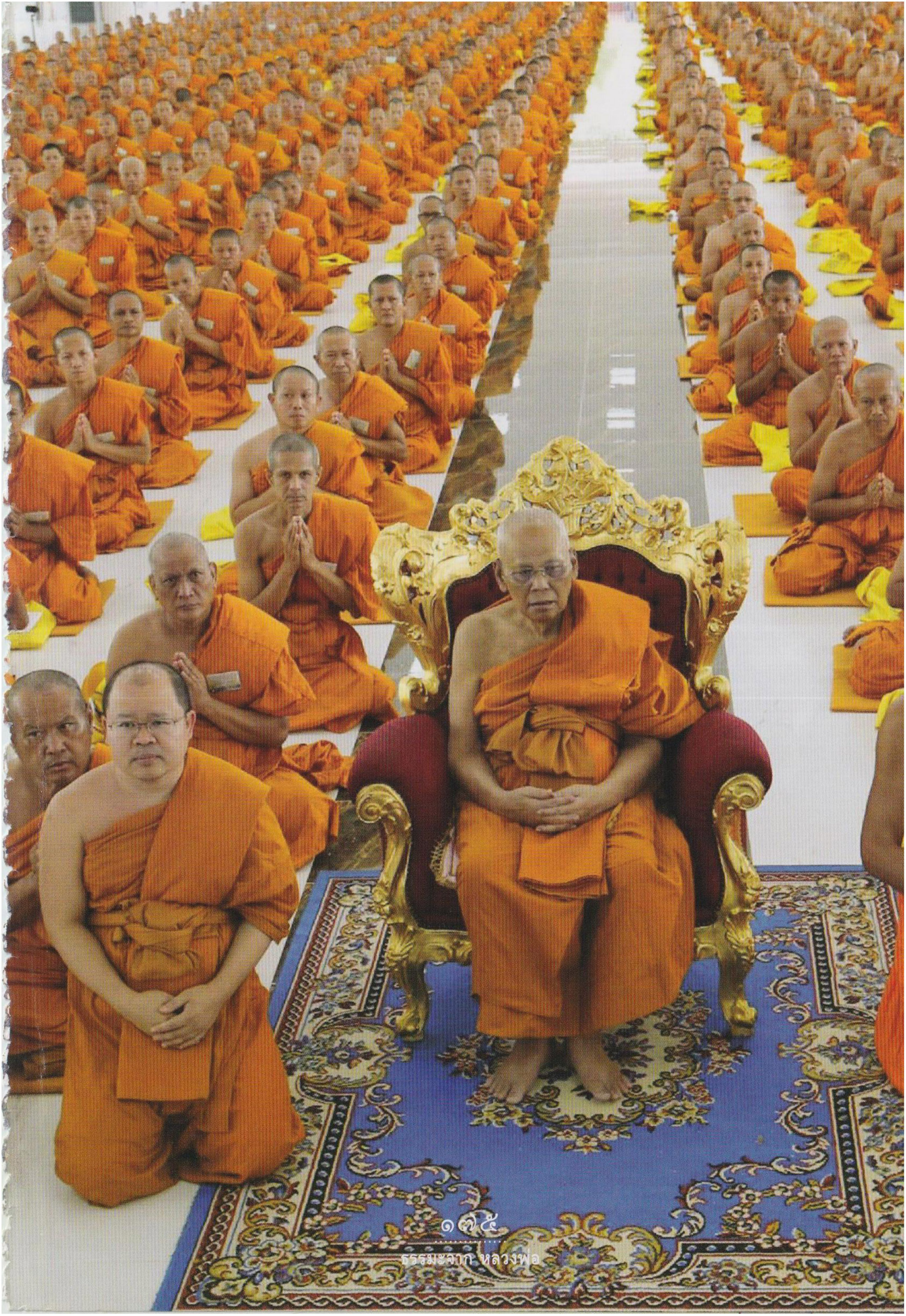
*พระนักปฏิบัติ กล่าวว่า เราไม่นั่งอยู่เปล่าแม้เพียงครู่เดียว ในเมื่อยังถอนลูกศร คือ ตัณหาขึ้นไม่ได้

*ราคะ มีสภาวะเปลื้องได้ยาก เหมือน เครื่องย้อมที่หยอดน้ำมัน

โทสะ มีสภาวะประทุษร้าย เหมือน ข้าศึกได้โอกาส

อวิชชา มีสภาวะไม่รู้

ขอเชิญร่วมถือศีลปฏิบัติธรรม ทุกวันเสาร์-อาทิตย์

ณ วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

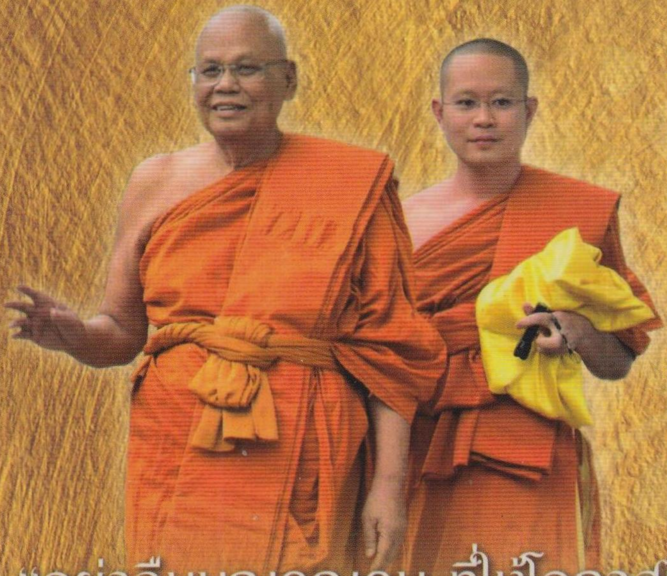
ทุกวันเสาร์และวันพระ

เวลา ๑๗.๓๐ น. สวดมนต์อุปปาตสันติคาถา (มหาสันติงหลวง)

ทุกวันอาทิตย์เวลา ๐๙.๐๐ น. พิธีถวายมหาสังฆทาน

เวลา ๑๗.๓๐ น. เจริญพระพุทธมนต์ถวายแด่

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

"อย่าลืมบุญคุณคน ที่ให้โอกาสเรา
ที่ให้ชีวิตที่ดีแก่เรา
หากเราลืม ก็ไม่ต่างอะไร
กับคนเนรคุณ"

พระครูวิศิษฏ์สรการ
(พระครูไทย)

@SONGSANG.THAI

ID LINE : @nmv9599d

ISBN : 978-616-468-072-2

ธรรมะจากหลวงพ่อ

เรียบเรียงโดย พระครูวิศิษฏ์สรการ (พระครูไทย)